

6 juni 1916

De Belgen willen hun best doen om de verwoeste woonplaatsen weer kunstrijk op te bouwen. Ook in het bezette gebied wordt met alle kracht daarvoor geijverd. Dit bewijzen de tentoonstellingen, die met dat doel aldaar ingericht worden. Reeds hoorden wij van een aanschouwelijk overzicht, dat in de wandelzaal van het stadhuis te Gent gegeven werd betreffende de eigenaardigheden van de locale bouwwijze. Van 1 tot 18 juni is te Leuven in het Palace aldaar een tentoonstelling aangericht, waarin de vereniging van bouwkundigen van Leuven en omgeving wil aantonen, hoe het schone kan samengaan met het praktische en het comfortabele, zonder daarom de kosten op te drijven. Te Luik wordt in juli een expositie geopend van plannen, schetsen, documenten, foto's van landelijke woningen en dorpen voor de provincie Luik. Bij die tentoonstelling, die zal aangericht worden in de lokalen der Academie van Schone Kunsten zal een onderafdeling zijn, die ten doel heeft de aandacht te vestigen op al wat het landelijk leven vermooien en veraangenamen kan. Vooral de typische oude Maasstijl wil men er tonen.

De Belgische Legerbode meldt:

Verscheidene meesterstukken der Vlaamse kunst, waarvoor men terecht gedurende deze oorlogstijden gevreesd had, zijn in veiligheid gebracht. De schilderijen van Memling uit het St.-Janshospitaal van Brugge en die van Brussel, het schilderij van de gebroeders Van Eyck uit St.-Baafs van Gent en andere kostbare kunstgewrochten zijn in veiligheid.

7 juni 1916

Ruwkatoen te Antwerpen.

De minister van buitenlandse zaken brengt ter kennis van belanghebbenden, dat, blijkens mededeling van het gezantschap van hare majesteit te Brussel, in het wet- en verordeningsblad voor de bezette streken van België, de volgende bekendmaking voorkomt:

Oproep.

De Reichsentschädigungskommission (rijksschadeloosstellingscommissie) heeft de 23^e maart 1916 te Berlijn besloten:

1. Er wordt vastgesteld, dat te Antwerpen, in de stapelplaats van het maritiem bureau J. H. Wackerbach, namens het Duitse rijk beslag is gelegd op de goederen, vermeld in de optekenlijst van 25 januari van de gevolmachtigde van het koninklijk Pruisisch ministerie van oorlog, namelijk: 410 balen Oost-Indisch ruwkatoen, gemerkt 487 (in driehoek) 1/121, 312/500, tot een totaal gewicht van 73263,5 kg netto, door het huis Ralli Brothers uit Karachi met stoomschip Kandelfels naar Hamburg verzonden en te Antwerpen als noodhaven gelost.
2. De waarde van deze goederen wordt voorlopig vastgesteld op 81.633,71 mark.
3. De beslissing over het toestaan van een schadeloosstelling blijft voorbehouden, daar de vorige eigenaar van het aangeslagen katoen thans onbekend is.

Alle personen, die op het ogenblik der beslagneming eigendoms-, pand- of enig ander recht op deze goederen hadden, worden hierbij uitgenodigd zich ten laatste op 15 juli 1916 bij de rijksschadeloosstellingscommissie te Berlijn onder het zakennummer G. B. III 767 aan te geven en een verzoek, om toekenning van een schadeloosstelling of om vaststelling van de vorige eigenaar of van andere rechthebbenden in te dienen.

Verzuimt men de aangifte tijdig te doen, dan wordt de vorige eigenaar of andere rechthebbenden voor de duur van de huidige oorlog, alleen dan een schadevergoeding toegestaan, wanneer hij geen schuld heeft aan het verzuim om de aangifte tijdig te doen, en aan een andere rechthebbende alleen dan wanneer en in zoverre niet reeds aan de vorige eigenaar een schadevergoeding werd toegestaan.

Verordeningen.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Op 16 januari 1915 werd een verordening betreffende vergaderingen en politieke verenigingen uitgevaardigd, waarbij vergaderingen in de open lucht en vergaderingen met politiek doel verboden werden, en verder werd bepaald, dat voor alle openbare en bijzondere vergaderingen vergunning nodig was. Hiervan uitgezonderd waren openbare en bijzondere bijeenkomsten met zuiver kerkelijk, gezelligheids-, wetenschappelijk, beroeps- en kunstdoel. Tenslotte werden alle politieke clubs en verenigingen gesloten verklaard.

Door besluit van 26 mei jl. is voornoemde verordening opgeheven en vervangen door de volgende:

Art. 1. Vergaderingen in de open lucht zijn verboden.

Art. 2. Openbare vergaderingen zijn verboden indien er politieke aangelegenheden in besproken worden. In alle andere gevallen is een vergunning nodig.

Art. 3. Voor besloten vergaderingen is eveneens vergunning nodig. In plaats van een vergunning volstaat voorafgaande kennisgeving, wanneer het vergaderingen met zuiver kerkelijke, gezelligheids-, wetenschappelijke, beroeps- of kunstdoeleinden betreft.

Art. 4. Voor vergaderingen met godsdienstige doeleinden en zittingen van overheden binnen hun bevoegdheid is noch vergunning, noch voorafgaande kennisgeving nodig.

Art. 5. Bevoegd tot het verlenen der toelating en het aannemen der kennisgeving is de plaatscommandant en bij ontstentenis de kreischef. De vergunning moet tenminste 5 dagen van tevoren aangevraagd, de kennisgeving tenminste 3 dagen te voren medegedeeld worden. Plaatstijd en doel der vergadering moeten worden opgegeven.

Art. 6. Verantwoordelijk voor overtreding van art. 1 tot 3 zijn niet alleen de beleggers, inrichters en leiders van, maar ook de deelnemers aan de vergaderingen.

Art. 7. Alle clubs en verenigingen met politiek doel of ter bespreking van politieke aangelegenheden zijn gesloten. Het is verboden zulke clubs of verenigingen nieuw op te richten. Strafbaar zijn leiders, stichters en leden van deze verenigingen.

Art. 8. Overtredingen van deze verordening worden met ten hoogste 1 jaar of met ten hoogste 5000 mark boete bestraft. Beide straffen kunnen tegelijk uitgesproken worden. Ter oordeelvelling zijn de kriegsrechtbanken en kriegsbevelhebbers bevoegd.

Verordening van 25 mei: wie de door de kriegsbevelhebbers uitgevaardigde schikkingen ter regeling van het economische leven en het verkeer of ter bevordering van de gezondheid overtreedt, wordt, zover door andere bepalingen geen zwaardere straf bepaald is, met ten hoogste 5 dagen gevangenis of met ten hoogste 50 mark boete bestraft. Zijn de overtredingen ook volgens het Belgisch recht strafbaar, dan blijft dit van kracht en blijven de Belgische overheden

bevoegd, indien door de krijgsoverheid tegen de overtreders geen vervolging wordt ingesteld.

Hoogste prijzen voor graan en meel.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

Een verordening komt de hoogste prijzen voor verschillende soorten graan en meel bepalen, zoals deze op 1 juli van kracht zullen zijn. Bedoelde vaststelling had op 1 oktober 1915 het eerst plaats en werd daarna vernieuwd op 15 oktober en op 1 december en van deze datum af maandelijks. Over het algemeen genomen, vertonen de maximumprijzen een gestaag, zij het ook niet steeds zeer belangrijk klimmen. Hier volgt een overzicht van de hoogste prijzen der voornaamste artikelen in franken en per 100 kilo.

Tarwemeel	Rogge	Tarwe	
-	25,50	38,90	1/10/15
-	25,50	35,15	15/10/15
43,35	26,30	34,90	1/12/15
43,83	26,40	34,10	1/1/16
47,68	26,47	38,28	1/2/16
48,05	26,53	38,28	1/3/16
52,58	26,77	42,95	1/4/16
47,21	26,90	38,12	1/5/16
52,79	27,19	42,04	1/6/16

Roggsme	-	-	34.40	37-48	38.10	34.36	34.43	34.99	35.53
---------	---	---	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Maken de Belgische boeren zich rijk ten koste van hun medeburgers? (Ingezonden stuk).

Leuven, 31 mei.

Naar aanleiding van de menigvuldige aanvallen op de boeren, besprak de hoofdraad van de Belgische Boerenbond, in zijn zitting van 10 mei 1916, de tegenwoordige toestand der buitenlieden, vergeleken met hun toestand voor de oorlog. Op deze zitting waren de provincies Brabant, Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Limburg vertegenwoordigd. De bespreking kan als volgt samengevat worden.

Waar kon gekweekt worden en de kweker geluk had, werd geld gewonnen. Over het algemeen is de toestand bij de grote boeren beter dan bij de kleinere. Er zijn landbouwers die werkelijk van de omstandigheden misbruik gemaakt hebben om buitensporige winsten op te strijken: het is natuurlijk dat de boer, evenals elk ander voortbrenger, in deze droeve tijden zijn plicht moet doen.

Er valt echter op te merken:

- Dat de toestand in geldelijk opzicht volstrekt niet gunstig is voor allen;
- Dat de kleine boer die weinig of niets te verkopen heeft en veel moet bijkopen, er meestal slecht aan toe is;
- Dat de toestand verschilt van landbouwstreek tot landbouwstreek en van het ene gewest tot het andere: dat in sommige streken, als rechtstreeks gevolg van de oorlog, veel

schade is toegebracht aan gebouwen, dieren en oogst en dat in de ene streek de verordeningen veel strenger werden uitgevoerd dan in de andere;

- Dat zelfs in een en dezelfde gemeente de toestand zeer verschillend is, omdat op de ene hoeve veel werd opgeëist en op de andere weinig of niets; omdat de ene boer nauwkeuriger opgaf dan de andere wat hij gezaaid of geplant had, alsmede de vermoedelijke opbrengst;
- Dat de prijzen der landbouwartikelen, evenals de prijzen van alle andere waren, wel merkkelijk verhoogd zijn, maar dat voor menig artikel, bv. melk en eieren, de voortbrengst sterk gedaald is;
- Dat de boeren feitelijk een bijzondere belasting betaald hebben doordat zij, ter aanvulling van de steunfondsen, een hogere prijs moesten geven voor krachtvoerders uit de handel en maïs, zolang ze voorhanden waren, en voor de onderproducten van de maïs; doordat hun voor zemelen 24 F gevraagd wordt, voor kortmeel 30 F, voor krinsen (uitziftsel) 24 tot 30 F, voor “droge krabben” 18 F, voor kaf 16 tot 18 F, terwijl voor de rogge die ze moeten leveren 23,50 F als maximumprijs gesteld is, en voor de tarwe 27,50 F;
- Dat zij hetgeen nodig is voor stal en veld veel duurder moeten inkopen dan vroeger, alhoewel de hoedanigheid veel minder is, ja dat het hun dikwijls niet mogelijk is te bekomen wat zij volstrekt nodig hebben: dat ook zij, evengoed als ieder ander, last hebben van de algemene verhoging der prijzen; dat zij daaronder, althans voor verschillende artikelen, zelfs meer lijden, omdat zij over het algemeen meer verbruiken, daar de families op de buiten doorgaans talrijker zijn dan in de stad;
- Dat de hoge prijzen voor landbouwproducten niet zozeer gesteld werden door de boeren als wel door de handelaars-opkopers, die nog gedurig de boeren aflopen en hoge prijzen

bieden, en die een merkelijk deel van hetgeen door de verbruiker betaald wordt in hun eigen zak steken;

- Dat de buitenlieden nu geld in handen hebben, niet altijd omdat ze grote winsten maakten, maar dikwijls omdat ze gedwongen waren iets van hun doening te verkopen, omdat ze bedrijfskapitaal te gelde moesten maken;
- Dat zij nu, in het algemeen gesproken, minder paarden, minder koeien en kalveren hebben en zich op vele plaatsen behelpen met jongere dieren, met dieren die innerlijk minder waarde hebben; dat de grond uitgeput is, dat het landbouwgetuig niet goed kan onderhouden worden, en dat zeer vele boeren, alles ingezien, na de oorlog eerder achteruit dan vooruit zullen zijn gegaan;
- Dat zij vermoedelijk ongehoorde prijzen zullen betalen als zij na de oorlog hun bedrijf opnieuw in staat zullen moeten stellen en paarden, vee, zwijnen enz. aankopen;
- Dat bij al het voorgaande ook dit nog moet in het oog gehouden worden: indien er boeren zijn die overdreven prijzen ontvangen hebben, ook door sommige kleinhandelaars werden overdreven prijzen gevraagd en overdreven winsten verwezenlijkt, zelfs wat betreft artikelen die volstrekt onontbeerlijk zijn.

Namens de hoofdraad van de Belgische Boerenbond,
De secretaris-generaal
E. Luytgaerens

8 juni 1916

Voor België.

Berlijn, 8 juni. De Lokal Anzeiger ontleent aan de Wort, van Luxemburg, dat de Amerikaanse commissie voor België is

aangekomen om te onderzoeken of het tot dusver aangevoerde proviand voor België onvoldoende is. Zo nodig zal de Amerikaanse hulpverlening verhoogd worden.

9 juni 1916

Belgische Rode Kruis.

Het subcomité voor Batavia van het Belgische Rode Kruis heeft weer 2 autoambulances geschonken. Het Haagse comité heeft met medewerking van de subcomités van het Belgische Rode Kruis in Nederland reeds 10 autoambulances en meer dan 130 bedden voor de krijgshospitalen gezonden.

Uit België.

Havre, 7 juni. Koning Albert heeft een besluit getekend, waarbij aan Belgische soldaten vergunning wordt verleend een huwelijk bij procuratie te sluiten.

In Belgische bladen treffen wij een verordening aan van de Duitse gouverneur van Antwerpen betreffende de verplichting van aanmelding der vreemdelingen.

Men deelt ons mede:

De heren Guillermo Hall en Oswald Chow, Amerikaanse onderdanen, zullen zich voor de Commission for Relief in Belgium bezig houden met de voedselvoorziening van de noodlijdende Belgische bevolking van de grenszone, gelegen tussen de elektrische grensafsluiting en de werkelijke grensafscheiding in de provincies Antwerpen, Limburg en Luik.

De Nederlandse minister van buitenlandse zaken heeft de haven- en spoorwegambtenaren, de civiele en militaire Nederlandse

autoriteiten verzocht beide heren hulp en bijstand te verlenen bij de doorvoer der levensmiddelen door Nederland naar België. Deze zullen geconsigneerd zijn aan de Amerikaanse gezant.

Memoranda (Karel Van de Woestijne).

Brussel, 14 mei.

Het is vandaag een zaterdag: beursdag. Vóór de oorlog was de eigenlijke beursdag, deze die de provincie naar Brussel lokte en aan de Boulevard een zeer bijzonder uitzicht gaf, een uitzicht waar de echte Brusselaar zich weleens om ergerde, de woensdag. Onder de bezetting doet zich echter het vreemde verschijnsel voor dat, naarmate de zaken verminderen, het aantal beursdagen zich uitbreidt. Nu zijn daar blijkbaar ten minste drie dagen in de week goed voor bevonden: de oude woensdag, de vrijdag en de zaterdag. Misschien tellen ook de andere dagen mee: ik ben geen ingewijde, want zaken drijf ik niet; ik zie ze alleen drijven, en dan, naar me voorkomt, meestal op voormelde dagen.

De Beurs is van bij het uitbreken der vijandelijkheden gesloten geworden. Zij is het gebleven. Men ziet er nog alleen Duitse schildwachten, die Duitse soldaten bewaken, dewelke aldaar binnengesloten zitten, zoals men zien kan aan de zorgvuldig gesloten ramen, waarachter zij op en neer lopen als wilde dieren in een kooi. Aldus is de Beurs een gevangenis geworden, althans naar het uitzicht. De kooplui moeten het dus doen met de cafés van de omtrek, en ... zij doen het overvloedig. Ik heb u reeds gezegd dat het aantal kooplieden ontzaglijk is toegenomen. Het gaat met hen als met de beursdagen: hoe minder koopwaren, hoe meer verkopers. Het komt er op aan, het dagelijks brood te verdienen. Velen, die het zich door de oorlog afgenomen zagen, zochten naar het beste middel om het weer te bemachtigen. Dat beste middel bleek het koopmanschap, en

ik ken er, die zich bij de nieuwe broodwinning zo goed bevinden, dat zij ze vermoedelijk ook na de oorlog zullen blijven uitoefenen. Arme kantoorklerken, beambten van post en telegraaf, die het vroeger met een paar duizend frank in het jaar moesten doen, ziet men thans rondlopen met de zware gouden horlogeketting op de buik en de Havannasigaar in de mond van de groothandelaar. Deze zijn echter de merkwaardigste voortbrengselen niet van de nieuwe toestanden, die aldus een zorgelijke huisvader omzette in een royaal speculant. Een nieuwe vorm hebben wij er aan te danken van de fortis femina, van de sterke, moedige vrouw. Immers, op de vermenigvuldigde beursdagen, in de vele cafés waar beurs gehouden wordt, doet zich niet zelden voor, dat de drukste bezoekers dames zijn, zaken doende, monsters uitstallende, prijzen debatterende, en zelfs grote glazen bier drinkende dames. Want zij nemen hun taak blijkbaar ernstig op, en tot in de minste bijzonderheden, waar bier en aperitief toe behoren.

Moet ik u zeggen dat zij met het beste van de markt weglopen? Daar zijn immers vele redenen voor; primo, het zijn vrouwen; ten tweede, hun bedrijf is iets nieuws; tertio, zij zijn volijverig en welbespraakt, waarbij komt dat zij de klant niet zo heel gemakkelijk loslaten; en eindelijk, die vrouwen, die heel dikwijls van goeden huize zijn, werken eenvoudig voor hun kinderen, in de plaats van de echtgenoot, die weg is, - naar het slagveld. Zoiets wekt de diepste eerbied: het bewijst overvloedig de moed der Belgische vrouw. Die dames, die men anders niet dikwijls in cafés ontmoette, en dan zeker nooit alleen (in geheel België gaat alleen de Brusselse vrouw haar glas lambiek drinken zonder daarbij behoefte aan een dienende ridder te voelen); met zaken hebben zij nooit te maken gehad; de man vertrokken, hebben zij echter geen ogenblik geaarzeld; de fabriek moest blijven draaien, zo dit nog kon, vermits zoveel mensenlevens daar van afhangen konden; en zij trok op, de city-bag met de

monsters ter hand, en men zag haar de hoofdstad aflopen, van café tot café, de enige plaatsen immers waar nog zaken gedaan worden, - de zaken waar zij de eerste bij is waar het gaat om bestellingen en verkoop ...

In zo goed als alle andere oorlogslanden heeft de vrouw voor een goed deel de plaats van de man ingenomen. Bij ons ging echter alles weldra zo slecht dat er waarlijk geen tekort aan werkkrachten was, en er genoeg mannen zonder werk bleven lopen, om geen vrouwen ervoor te moeten rekruteren. In de wereld der nijverheid blijkt het echter anders te gaan: deze dames van niet geringe stand, de enige vrouwen dan die de oorlog aan een ongemeen werk heeft gesteld, bewijzen een moed, die niet alleen een persoonlijke eerbied afdwingt, maar tevens van de economische positie van het land helpt redden wat er nog van te redden valt. Aldus dienen zij het vaderland, - evengoed als hun man aan het front. En daarom verdienen zij, hier even bedacht te worden ...

17 mei.

Het mooie weer heeft mij naar buiten gelokt: ik heb een prachtige wandeling gedaan ... die ik u (vrees maar niet) geenszins beschrijven zal. Ik heb alleen een paar aantekeningen gemaakt van hetgeen ik gezien en gehoord heb; die wil ik u hier ter stichting overschrijven. Niet dat zij een grote statistische waarde zouden hebben, of dat ik mijn plaatselijke opmerkingen veralgemenen wou; maar omdat zij, hoe dan ook alleen op een klein gebied betrekking hebbende, toch wel wat af kunnen doen van het sakkerend optimisme, dat bij sommige stedelingen aangaande het leven van de boer onder de oorlog blijft heersen.

Zeker, wie het voorrecht heeft, thans op het land te wonen, en de eisen niet stelt van een stedelingenleven, bezit heel wat

hulpbronnen, die de stedeling missen moet: groente en zuivel, kippen en konijnen, meel tot het bakken van eigen brood, waar aldus de zuiverheid en de voedsaamheid van gegarandeerd is: het zijn voordelen die wij de plattelandbewoner kunnen benijden. Waarbij wij hem, vaak terecht, een egoïsme kunnen verwijten, waar wij, als bij het inhouden van aardappelen, het slachtoffer van zijn. Velen zijn er dan ook, die voor de boer niets dan scheldwoorden over hebben en hem zelfs om zijn gemakkelijker leven vermaledijden. Kenden zij echter de tegenwoordige toestand van de boer, zoals zelfs oppervlakkig toezien hem vertoont, zij zouden allicht een toontje lager zingen ...

Ik heb dan gewandeld door een der weelderigste streken van Brabant. Het land behoort er doorgaans aan grote eigenaars; het dorp of het gehucht is er meestal verdeeld onder een klein getal boeren; mindere pachters zijn er zeldzaam. Ik weet niet hoe landbouwkundigen daarover denken: één ding heeft het zeker voor: weidsheid der cultuur en schoonheid van het vee.

De streek waar ik was behoort aldus aan een pachter of vier, die elk regeren over een groot aantal hectaren grond en over uitgestrekte stallingen. In gewone tijd zitten deze laatste natuurlijk vol zwijnen, vooral in dit seizoen. Welnu, weet ge hoeveel nesten van deze sympathieke dieren uren in het ronde te vinden waren? Eén enkele, met een negental biggetjes. Men kwam dan ook van al die uren in het ronde naar het wonder zien: al die rijke boerenheren, die gewoonlijk in de zwijnen vergaan, als ik het aldus uitdrukken mag, kilometers ver om naar die arme negen biggetjes te kijken, en naar dat ongelooflijke verschijnsel: een zeug die geworpen heeft! - In gewone tijd gaat zo'n biggetje een maximum van vijftien frank. Nu vroeg er de gelukkige boer, ik zegde haast: de gelukkige vader, honderd vijftig frank voor, en het ergste van al: hij kreeg ze.

Dit is een staaltje van hoe het met ons vee staat. Daar waren trouwens de weiden om tot verder bewijsmateriaal te dienen. Het is de tijd, ge weet het, dat het vee weer buiten gelaten wordt: in deze waarlijk gezegende, rijke mensensreek was het vroeger een ogenlust, van op de hoogte in de diepe vallei de talloze prachtige dieren te zien grazen, als reusachtige bloemen bont op het smaragden fluweel der grenzeloze weiden. En nu? Hier en daar een mager beestje, dat men alleen opmerkt, omdat het daar zo verlaten staat. En ik herhaal dat dit één der rijkste delen van Brabant is ...

Trouwens: de beste werkkrachten zijn naar de oorlog, en verder ontbreekt het aan werklust. Wat zal dit jaar geven? De heren halen hun schouders op ...

Nochtans lees ik vandaag een telegram van het Nordenbureau, dat een officieuze inlichtingsdienst moet hebben verklaard, natuurlijk in Duitsland en aan de Duitsers: "Wat de rijke korenschuren van (o.m.) België zullen opbrengen, betekent een aanmerkelijke verlichting voor Duitsland". Dit is natuurlijk op zijn minst een vergissing: opeisen kan men alleen ten bate van het bezettingsleger; waarbij komt dat G.-G. von Bissing nu juist besloten heeft dat voortaan niets meer voor dat leger mocht opgeëist en aangekocht worden wat voedingswaren betreft. - Maar juist dit verbod bewijst, dat het met onze landbouwproducten niet zo schitterend belooft te staan. Helaas, wat men ook onze boeren, en wellicht zeer terecht, moge aanwrijven, ik heb moeten vaststellen, dat de oorlog ze nog lang niet van hongerlijders tot miljonairs heeft gemaakt! ...

Uit Luikerland.

De schooloorlog.

Luik, 3 juni.

Het komt me voor dat, in deze treurige dagen van geweldig vechten, meer vredelievendheid, broeder- en zusterliefde heerst onder de niet vechtende mensen, de burgerij en de werkende klasse, de beursmannen en de landbouwers, de werklozen zelfs en de volksvrouwen, die urenlang te schilderen staan voor de deur van een huis voor voedingsvoorziening. Er is hier beslist vrede, toch heel zeker wapenstilstand in de politiek. Onze enkele katholieke gemeenteraadsleden bv., flink geleid door hun hoofdman, doch van geen tel in de raad, sedert 1911, hebben sinds geen enkele zitting meer bijgewoond. Doch zo spoedig de grote ramp kwam, die algemeen sloeg en door de verbonden antiklerikalen een beroep werd gedaan op hun verantwoordelijkheid, hun raad en hun hulp, waren zij op hun post. Het gaat thans op ons stadhuis, alsof enkel broeders van de oude eed samen over gezinszaken redekavelden, zo vredig en zo huiselijk.

Er is echter een ander gebied, dat we sedert weken verkend hebben en waarop volstrekt geen algemene vrede heerst en blijkbaar – al de voortekenen zijn er – na de oorlog eerst voor goed de oorlog zal uitbreken: het gebied van het lager onderwijs, het rijk van ons kind.

Ge weet na welke hevige politieke strijd, in land en kamer, na lange besprekingen, in 1914, net voor het uitbreken van de oorlog, de nieuwe schoolwet werd aangenomen. Hij wijzigde de wetten van 1884 en 1895, stelde de bijzondere scholen – versta hier enkel: de katholieke scholen – op gelijke voet met de openbare, en vermeerderde op aanzienlijke wijze de jaarwedde van het onderwijzend personeel, dat overal te lande, stilzwijgend bij liberalen en socialisten, luid jubelend bij klerikalen, zijn tevredenheid liet blijken, een tevredenheid, die niet weinig heeft bijgedragen om het nieuwe wetsontwerp meer steun en minder tegenstand te verzekeren.

De gemeenten haalden een zeer onaangename belasting op de schouders, vooral onze grootste gemeenten, waarvan verreweg de meeste antiklerikaal zijn. Zij moesten namelijk, bij de wet was dit verplicht gesteld, voor de klerikale scholen van hun plaats, scholen waarvan ze nooit hadden willen horen, die ze nooit hadden willen erkennen, voor elke schoolgaande leerling een som storten van twee frank tot aankoop van boeken en schoolgerief, en van één frank nog daarboven voor elk schoolgaand meisje voor handwerkbenodigdheden. Dit bleek hun natuurlijk een aardige pijn te stoppen. Hevig werd in kamer en senaat verzet aangetekend tegen dergelijke ongehoorde dwang. Het baatte niet. Het ministerie, gesteund door de eenstemmige rechterzijde en in de rug gesteund door de geestelijkheid, die roerde tot in de kleinste parochies, dreef door. De wet werd aangenomen.

De linkerzijde had intussen wel honderdmaal geroepen dat de nieuwe wet de schoolstrijd erger dan ooit in België zou aanhitsen, doch de minister van openbaar onderwijs, zwevend door de kamer als een wonderbare voorzieningsgeest, gedragen op de vleugels van de zegepralende rechterzijde, had honderd en éénmaal geantwoord: "de wet is een wet van vrede, de schoolstrijd is uit. Na de hevige strijd kwam er plotseling kalmte. De linkerzijde legde zich bij de toestand neer, overwonnen, zoals zij had voorzien. De rechterzijde was te voorzichtig om luid te jubelen. Ze deed dit bescheiden en zonder de tegenstrever te krenken, innig verheugd als zij was haar machtige keurvorsten, de geestelijkheid, ten minste één pastoor in elk dorp, geld te hebben bezorgd uit de rijkskas, om aan politiek te doen.

Het schooljaar 1914-1915 begon treurig, allertreurigst. Veel scholen konden niet openen voor kinderen. Ze lagen vol soldaten. In Mechelen aan de Maas, provincie Limburg, liet de gemeenteoverheid opzettelijk de school beschikbaar stellen voor het binnenrukkend leger. Haar doel was al de kinderen van deze mooie gemeente naar

de bijzondere school te zien gaan. Maanden heeft het geduurd eer de meisjesgemeenteschool er werd heropend. De afgetreden hoofdonderwijzer van de jongensschool werd niet vervangen en is het heden nog niet. De tweede onderwijzer moest meer dan het derde deel van zijn wedde verliezen. Intussen was alles in de katholieke kloosterscholen tot in de puntjes verzorgd en was er een hele tijd, dat bijna al de kinderen van Mechelen aan de Maas de bijzondere school bezochten, om niet op straat te moeten lopen.

Zo had dan reeds blijkbaar het woord van onze minister van openbaar onderwijs gefaald. Er werden gemeenteoverheden gevonden met de nodige moed, om daar, waar de openbare school nog op een eilandje, op een rotsje te midden van de goede klerikale zee staat, dit kleine oord nog in de grondvesten te ondermijnen om het te doen verdwijnen. Wij hoopten dat het geval een allerhoogste uitzondering zou zijn, omdat de gemeente, waarvan sprake, sedert jaren reeds op allerhande wijze de bisschop van Luik is aangenaam geweest. Zij verkocht voor 400.000 frank eigendommen aan de nieuwe vergunningen voor koolmijnen in Limburg en schonk er 's anderendaags 200.000 van aan de bisschop, om in Mechelen zelf een heel stel scholen te bouwen.

Het geval bleek niet enig. Nauwelijks begon 1915, of de onderwijzers kregen aanzegging dat hun verhoging niet zou worden uitbetaald. Van andere ambtenaren, die aangebleven zijn en niet ten volle zouden worden betaald, hebben we nooit gehoord. De geestelijkheid werd steeds geregeld betaald. Gelukkig is heden alles bijna volkomen in orde. Intussen echter waren uit het onderwijzerskorps, zowel in Luik, als in het klerikale Luxemburg en in het nog meer klerikale Limburg, talrijke klachten opgegaan van onderwijzers, gemeenteonderwijzers, let wel, die ofwel niet, ofwel slechts gedeeltelijk werden betaald. Men wees er aan, die niets hadden om brood te kopen. De zeldzame dergelijke gevallen waren nog te talrijk.

Naast enkele gemeenten, die voorlopig in het geheel niet konden betalen, waren er meer, zoals het hierboven bedoelde Mechelen, die wel hun kas goed gevuld hadden, doch de man uit de school geen geld gunden. Een onderwijzeres uit het land van Loon was in die toestand. De gemeente, met een katholiek kasteelheer als burgemeester, was haar 1800 frank schuldig en betaalde haar niet. De schooloverheid liet zich bij het haar trekken. Traag kwam zij vooruit en het heeft lang geduurd eer de gemeentebesturen van kwade wil, (gelukkig uitzonderingen), hun plicht begrepen en volbrachten.

Elders brak de schoolstrijd wezenlijk scherp uit, bv. te Eisdén, een dorp in het nieuw Kempisch koolbekken gelegen. In het Maasdal, ten zuiden van Maaseik. Men mag deze gemeente niet verwarren met Eijsden (Holland). Hier is in 1911 een liberale meerderheid op het gemeentehuis gekomen, in elk geval een meerderheid, die de openbare school boven alles verkiest. Dit jaar was de overeenkomst, tussen de gemeente en de vrije meisjesschool aangegaan, uit. De raad besloot ze niet meer te hernieuwen en verzocht schriftelijk de schoolhoudende kloosterzusters het lokaal, eigendom van de gemeente, te verlaten.

Aan dit bevel werd door de bijzondere onderwijzers, gesteund door de plaatselijke geestelijkheid, niet het minste gevolg gegeven. Eisdén kan over zijn lokaal niet beschikken, kan geen openbare meisjesschool inrichten en is gedwongen een school, die haar niet langer gewenst voorkomt, geldelijk te steunen. Geen schoolinspecteur, geen provinciale of staatsoverheid roert om het door de gemeente wettelijk genomen besluit te doen uitvoeren. Wie nu als tegenhanger van Eisdén de toestand te Mechelen beschouwt, zal onmiddellijk merken hoe de nieuwe schoolwet er een is van vrede en hoe hij dit vooral zal worden wanneer de vrede weer zal heersen

na de soldatenoorlog, om vervangen te worden door verscherping van de schooloorlog.

In de stad Luik zelf, treffen wij bijzondere instellingen van weldadigheid aan, wiens doel inderdaad edel is, doch die beslist alles weigeren aan wie niet naar kerk en katholieke school gaat. Elders heeft men geregeld bestellingen van Hollands brood enkel voor kinderen van dezelfde scholen uitgedeeld.

De preekstoel zelf doet reeds aan de strijd mee. Weer in het Land van Loon, in dezelfde gemeente, waar men de onderwijzeres tot 1800 frank schuldig bleef, is zopas een liberaal doch zeer bekwaam en algemeen geacht onderwijzer afgetreden met rustgeld. De pastoor van de plaats, een Hollander, zoals er hier veel zijn in Luikerland, heeft het goed gevonden hem een ezelsstamp te geven, en dit op ongehoorde wijze. Enkel omdat, na het paasverlof, uit deze gemeente vier jongens naar een rijkschool der buurtstad zijn gegaan, is de geestelijke op zijn stokpaardje gesprongen. In twee zondagsmissen, terwijl hij heel goed wist, dat de onderwijzer niet aanwezig was heeft hij tegen hem van de kansel een stuk afgelezen. Het factum is een treurige aanval. Het is een ontzettend feit te moeten vaststellen hoe een geestelijke, door haat verblind, in zijn eigen kerk, zich zo kan vergrijpen aan de deftigheid, aan de eerlijkheid. En dit in aanwezigheid van een kerk vol parochianen, onder wie de grote meerderheid hem afkeurt. Het was op 21 mei. Een uittreksel uit die literatuur kan volstaan: "Die sluwe man wil doorgaan voor een braaf man, die zijn plichten vervult. Hij gaat 's zondags naar de mis: hij geeft zich uit als beschermer en verdediger van de onschuld en zo dringt hij de schaapskooi binnen. Maar het is een wolf met schapenvacht, op roof naar zielen ... De wolf doorkruist de straten ... Het is een schande voor mijn parochie ... In de slechte scholen bestaat geen aanwakking tot godsdienst: de leraars zijn goddeloos ... Aan sommige ouders belooft men kosteloos onderwijs.

De kosten worden betaald door liberalen en huichelaars. Dat is het geld van Judas, de Judaspenning ...”

Minister Pouillet zegde dat de wet er een van vrede is!

10 juni 1916

Financiële praatjes.

Brussel, 4 juni.

De Duitse overheid in België gunt ons zo nu en dan een blik in de staatskas en een kijkje in de manier, waarop de staatsgelden beheerd worden. Evenals bij alle andere takken van dienst, geschiedt ook dit in een bezet land heel anders dan in een normaal staatsverband, waar het publiek door middel van de pers en van de openbaarheid der parlementaire besprekingen inzage krijgt van alles wat er gebeurt, tot in de kleinste bijzonderheden toe. Wij hebben ons dan ook te vergenoegen met hetgeen ons geboden wordt en kunnen slechts trachten met de karige gegevens, die ons ten dienste staan, ons een denkbeeld te vormen van wat er eigenlijk aan de hand is. In sterke mate is dit nu weer het geval met het jongste besluit, waarbij de wetgeving inzake rechtstreekse belastingen wordt gewijzigd; enige memorie van toelichting of iets, wat daar ook maar in de verte op zou lijken, ontbreekt ten enenmale; de wet wordt afgekondigd, zelfs zonder enige inleidende overdenking, en daarmee uit.

Vergeefs vragen wij ons dan ook af hoeveel men door deze wijziging meer denkt in de staatskas te doen vloeien en of dit meerdere bedrag moet dienen tot dekking van de kleine 26 miljoen deficit, waarmee de begroting over 1916 sluit. Evenmin wordt ons verteld, hoe deze nieuw aangekondigde verhoging te rijmen valt met het art. 49 der Haagse Conventie, hetwelk voorschrijft dat nieuwe belastingen in bezet gebied slechts mogen geheven worden, wanneer zij moeten

dienen voor de behoeften van leger of beheer van het bezet gebied; ook dit kunnen wij niet beoordelen, daar wij deze onkosten niet kennen, al weten wij dat het land voor het onderhoud der bezettingstroepen jaarlijks 480 miljoen betaalt (plus over 1915 45 ½ miljoen aan aflossing en rente van deze jaarlijkse schatting), waarbij dan voor de administratie van het bezet gebied 9 miljoen komt, behalve 20 miljoen als bijdrage in de kosten van het Duitse beheer der posten en telegrafie. Intussen baat deze gehele wetenschap ons ook al weer niet heel veel aangezien ons verborgen blijft, hoeveel de werkelijke onkosten van het bezettingsleger en beheer jaarlijks bedragen. Op al deze vragen kunnen wij dus alleen maar wijzen, ze beantwoorden kunnen wij niet. Toch kunnen de nieuwe belastingswijzigingen ons aanleiding geven het Belgische belastingsysteem nog eens in het kort na te gaan, te meer waar over enige tijd deze kwestie toch weer van actueel belang zal worden.

Men weet dat het gehele Belgische belastingswezen reeds lang bij alle deskundigen voor verouderd gold, daar het voor een deel nog dagtekende van voor 1830. Zo bevat het systeem, waarnaar in België belasting geheven wordt, o.a. een bepaling, waarbij de huurwaarde feitelijk onveranderlijk blijft en een andere, waardoor het belastbare meubilair nooit meer dan het vijfvoudige der belastbare huurwaarde mag bedragen. Dat zijn verouderde principes, welke het gehele systeem iets star onveranderlijks geven, zodat het bijna nooit aan de werkelijkheid beantwoordt. Bovendien kent de Belgische staat, op weinig uitzonderingen na, geen persoonlijke belasting, die de verworven rijkdom treft; de belastingen, die hiervan de schijn hebben, zijn in wezen lasten op de uitgaven. Fiscale gelijkheid en rechtvaardigheid zijn bij zulk een stelsel ver te zoeken.

Noch de belastingswetten van minister Graux (1893), noch die van minister Levie (1913) durfden met het oude breken. Laatstgenoemde nieuwe wetten waren nodig geworden om de uitgaven te dekken,

welke voortvloeien uit de nieuwe legerwetten en op een som van 47.340.000 F berekend worden. Zij troffen automobielen, bioscopen, de registratie, het zegel, de successie en de winsten der maatschappijen, maar tastten de basis van het oude gebouw der Belgische belastingen volstrekt niet aan, hetgeen juist in die dagen door de regeringspers toegejuicht werd, welke van de mening uitging, dat elke belangrijke herziening van het fiscale stelsel verwarring brengt in het economische leven en derhalve de beste belastingen, die men kan wensen, de bestaande zijn.

In dit alles komt nu het besluit van de gouverneur-generaal van 18 mei (ook voor het etappegebied heeft de opperbevelhebber een eensluidende verordening uitgevaardigd) enigszins verandering brengen door enerzijds bestaande belastingen te verhogen, anderzijds reeds een beetje aan het verouderde stelstel te tornen. Dit laatste is het geval vooral bij de wijziging in de grondbelasting, waarbij bepaald wordt, dat de onbebouwde gronden, bedoeld bij art. 65 van de wet van 3 frimaire jaar VII (23 november 1798), die in bebouwbare gronden, in weiden, in bossen zijn omgezet, of anderszins in waarde gebracht, alsmede de andere onbebouwde eigendommen, die enigerlei verandering van aard hebben ondergaan, op grond van hun nieuwe aard, met ingang van 1 januari van het tweede jaar volgend op dat van hun verandering in de grondbelasting zijn aan te slaan. Aangezien nu ongetwijfeld sedert 1798 in België heel wat grond rendabel zal zijn gemaakt, kan deze belastingwijziging van zeer vruchtbare aard blijken te zijn. Op het ogenblik staan mij echter geen cijfers ten dienste om dit nader te kunnen preciseren.

Een belangrijke uitbreiding krijgt bij het nieuw besluit van zijne excellentie het patentrecht, dat uitgebreid wordt over landbouwers, warmoezeniers, boom- en bloemkwekers, wijngaardeniers, fokkers en alle andere landbouwexploitanten; zij worden aan het

patentrecht onderworpen op een voet van 4 ten honderd der huurwaarde van de door hen geëxploiteerde goederen.

De door de wet-Levie van 1913 ingevoerde taks op de werkelijke inkomsten en winsten wordt, wat betreft de intresten van obligaties en de premies of loten aan obligatiehouders toegekend, gebracht van 4 op 6 ten honderd.

Dit zijn in zeer brede trekken de drie punten, waarover het nieuwe belastingsbesluit gaat; nadere bijzonderheden bespaar ik de lezer. Met belangstelling mogen wij te zijner tijd uitzien naar berichten wat de opbrengst der nieuwe lasten geweest kan zijn.

Eveneens van financiële aard is een besluit van de gouverneur-generaal, waarbij wordt goedgekeurd het besluit van de provincieraad van de provincie Antwerpen om een lening van een miljoen frank aan te gaan, dat van de provincieraad van Brabant over wijziging van de bepalingen betreffende de grondslag en het heffen der hondenbelasting, dat van de provincie Limburg over het aangaan van een lening van 700.000 frank, en van Henegouwen over een lening van 850.000 frank. Van zijn kant verleende de opperbevelhebber zijn goedkeuring aan de lening van één miljoen frank, waartoe de provincie Oost-Vlaanderen besloot over te gaan.

Over andere financiële kwesties in een volgend artikel.

Het leven te Antwerpen.

Nog Samaritanen. (Van onze correspondent Emanuel de Bom).

Antwerpen, 3 juni.

Er zijn verschillende wijzen om zijn vaderland te dienen: en wie zou zeggen, dat de vaderlandsliefde, die zich uit in het helpen, het

stoffelijk en zedelijk terzijde staan, het dag aan dag opbeuren van allen die behoren tot het grote gezin, dat zo zwaar getroffen werd, wie zou durven beweren, dat die liefde tot de mindere soort zou behoren? Er worden in deze tijd dingen zomaar klakkeloos neergeschreven, er worden dingen er met een losse tong uit geflapt, of in geniepig gepraat verspreid waar het vliegen wil, waar men in later tijd met pijnlijke verbazing zal aan terugdenken. De verwarring, door de oorlog gesticht in zekere geesten is inderdaad haast hopeloos te noemen. Wie zou ooit hebben geloofd, dat de fraaiste manier om zijn gehechtheid aan het land der voorvaderen te betonen zou wezen: zijn land en zijn volk de rug toe te keren, dan wanneer eigenlijk niets u verplichtte om elders te blijven; gesteld, natuurlijk, dat uw aanwezigheid elders van weinig of geen nut kon zijn? Wie zou geloven, dat men, om een goed vaderlander te mogen heten, zich allereerst aan zijn natuurlijke omgeving had te onttrekken, om dan, in een atmosfeer van lasterpraatjes en kleine hatelijkheden, en met het veilig gevoel zich buiten de klauw te weten van de vijand en diens strenge censuur en diens ontelbare Gesetze en Verordnungen, te smalen op hen, die getrouw aan hun plicht, staan naast hun volk in nood, en dag aan dag het hunne doen?

Voorzeker, geen mens spreekt het tegen, er zijn gevallen waar op geldige redenen kan aangetoond worden dat er zijn, die niet hier konden noch mochten blijven, en wie elders zijn plicht doet tegenover zijn land zal ooit uit het bezette gebied vanwege zijn landgenoten enig smaadwoord gehoord hebben? Maar is het tegendeel ook waar? ...

Genoeg! er mag, onder broeders van één land geen kloof worden gedolven. Laat ons eindelijk eens tot bezinning komen en erkennen dat zij die op hun grond hun eer en recht bleven verdedigen, en al hun zorg besteden, al hun uren wijden aan het welzijn van hen die lijden en bijstand broodnodig hebben, ten minste een zo fraaie taak

vervullen als zij die op afstand, haat en venijn brouwen en met schimp en schamp tegen het eigen volk menen hun vaderland te dienen. De toekomst zal daar streng over oordelen. Maar het is uren ver van mijn gedachte me hier aan negatieve en nutteloze polemieken te willen bezondigen. Liever toch wijs ik op het goede wat hier wordt verricht; want aan dat goede kunnen velen zich oprichten, want – wanneer gaat men in de wereld eindelijk beseffen, dat we toch eenmaal uit die poel van haat en nijd moeten geraken, en verzoening moeten bereiken onder al die vijandelijke broeders? Of zijn we niet langer meer mensen. Dat doet me denken aan een rede, die ik eens in Hyde Park hoorde van een van die zondagsredenaars, dat kostelijkste oord ter wereld van open air debating. “There is no yellow body, there is no black body, there is only human body!” riep de orator. Zijn de mensen nu niet allen wolven geworden voor elkaar? Wij moeten zo spoedig mogelijk weer de wolvenhuid afleggen, en elkaar weer trouw in de ogen trachten te kijken; dat is een edeler werk dan elkaar naar de keel te springen en zoveel mogelijk te vermoorden. Of heb ik het mis?

Een mens blijft een mens: en ... zelfs de Vlamingen zijn mensen! Ook de Vlamingen hebben het recht te denken aan hun toekomst. En daarom kan ik het goed begrijpen, hoe menigeen nu onder onze broeders hier en elders zijn hart vasthoudt als hij er aan denkt wat er van zijn volk moet worden na deze verschrikkelijke wereldroes. Schreef Vondel niet in zijn Gijsbrecht: de liefde tot zijn land is iedereen aangeboren? Laten we dan tot inkeer komen en aan een der mooiste jonge volkeren die bestaan het recht gunnen om in deze tijd van hoge nood zijn verontrusting – daar waar het zijn bestaan, zijn toekomst geldt – uit te spreken.

Memoranda (Karel Van de Woestijne).

Brussel, 20 Mei.

Wij krijgen weer iets nieuws, dat werkelijk alleraardigst is: van één juni af worden onze posttarieven verhoogd. Om een brief te verzenden, zullen wij er een zegel van tien, plus een zegel van vijf centiemmen moeten opplakken; terwijl een postkaart ons helaas op acht centiemmen zal komen te staan.

Meen echter niet dat wij daarom in zak en as gaan zitten: zoals ik u zegde, vinden wij dat alleraardigst; was het niet dat wij niet onwelvoeglijk willen worden, wij zouden het uitproesten van pret; deze nieuwe vermeerdering van onze ellende, zij brengt ons in een soort extase van komische aard: het doet ons werkelijk deugd, de posttarieven aldus te zien stijgen!

Als ik zeg: wij, dan moet ge dit natuurlijk vertalen door: de vijf en een half miljoen Belgen van het bezet gebied. Iedereen heeft neiging, de wereld te beperken tot de kring van zijn betrekkingen, - als hij ze dan nog niet verkleint tot zijn eigen individu. Ik zeg dan ook: wij; en ik bedoel ermee een bepaalde reeks Brusselaars, waar ik mij trouwens zorgvuldig van uitzonder, waar ik echter mee omga omdat zij behoren tot de beste, de verstandigste, de meest ontwikkelden van mijn stadsgenoten. Denk overigens niet dat zij maar een handvol zijn: hun aantal is niet onaanzienlijk; zij vormen niet eens een vaste, welomschreven groep met bepaalde statuten; men vindt ze overal, en zelfs waar men ze het minst verwachten zou: geen samenzweerderij, zelfs geen afspraak, - gevolg alleen van een natuurlijke geestesgesteldheid, door de omstandigheden bepaald, en waar een tijd lang heel Brussel deelachtig in geweest is.

Die mensen nu lachen zich om de verhoging der posttarieven een onesthetische, maar des te beter gemeente bochel, heel eenvoudig omdat zij sedert 20 augustus 1914, onzaliger gedachtenis, van alle briefwisseling per post hebben afgezien. - In de aanvang was dat goed te verklaren: men zond geen brieven meer, ... omdat de post

stopgezet was: anderhalve maand bleven wij onder andere van de geneugte gespeend, een brief in de bus te gooien, met de zoete illusie dat hij enkele uren nadien zijn bestemming bereiken zou. Zeker voortaan, dat dit niet meer kon, besloten wij zelf onze boodschappen te gaan doen, hetgeen hygiënisch is, en goedkoop voor wie graag loopt. Toen de post weer te onzer beschikking gesteld werd, waren wij hem dan ook zo goed als ontwend. De barokke maatregelen, die ons aanvankelijk dwongen zelf onze brieven te gaan afgeven en te gaan afhalen in het hoofdbureel, en verder het feit dat wij alleen open correspondentie mochten verzenden, deden er veel toe, dat wij volhardden in ons besluit, de Duitse post ongebruikt te laten.

Later werd de dienst veel beter: het belette niet dat de meesten, voor zover zij er buiten konden, bleven weigeren, de Duitse staatskas te stijven met hun penningen. Zij schreven eenvoudig niet meer, zelfs niet als ons voor Brussel het briefgeheim verzekerd werd. – Brieven schrijven is een sport: velen, die nauwelijks schrijven kunnen, leggen er zich met hartstocht op toe, terwijl beroepsletterkundigen, die ik ken, het alleen maar gedwongen, en dan nog meest zeer onhandig doen ... Van die sport hebben we nu afgezien: ik ben overtuigd dat men het in de verkeersstatistieken, zo die bestaan, moet hebben opgemerkt.

Of men dan de tarieven ja dan niet verhoogt: wat zouden wij er om geven? Het gebeurt buiten ons om; wij zullen er nooit iets van merken; niemand zal rijker worden op de postzegels die wij aankopen, - of liever, niet aankopen ...

21 mei.

Wij krijgen weer maar eens nieuwe formulieren thuis: ditmaal wil men weten of we ons toeleggen op de hoenderenteelt; hoeveel we op datum van 1 juni aan koppen pluimvee tellen. Gelukkig niet om ze

ons te komen afnemen. Integendeel: men is voorkomend genoeg om in de gemeentemagazijnen een zekere hoeveelheid voedsel voor die kippen beschikbaar te houden; nog vóór Berlijn krijgen wij vermoedelijk een kippenkaart; we mogen ons voor gezegend houden door deze nieuwe zorg waar het gemeentebestuur blijk van geeft voor wat betreft ons dierlijk voedsel.

Het is daar niet toe overgegaan, het gemeentebestuur, zonder de minste aanleiding: de duurte van het vlees (tien frank) haalde vele Brusselaars tot deze liefhebberij over: het aanfokken van pluimvee, of beter het opleiden daarvan. Men koopt kuikens en zelfs jonge eenden; men verstrekt hun behoorlijke voeding, en na ettelijke maanden verspreiden zij aan uw dis een aangename geur. Daar zijn, weliswaar, gevoelige zielen, die walgen van dieren, die ze zelf gekweekt hebben en misschien liefgehad. Maar wie heeft daar gezegd, dat wij boven de sentimentaliteit heen waren, of althans dienden te zijn? En zo mesten wij kippen, met de vaste bedoeling ze eens te verslinden ...

Het eigenlijke uitbroeden van kuikens is dan ook een zich snel uitbreidende en zeer winstgevende industrie geworden. Vóór twee maanden betaalde men voor een kuikentje, zopas uit het ei, één frank vijftwintig; nu gaat het reeds één frank vijfenzestig; de vraag overtreft aldoor maar meer het aanbod; weldra betalen wij voor het onmondig, pasgeboren kuiken meer dan eertijds voor een volwassen braadkip. Zodat men goed doet, zich te haasten, wil men er enig profijt aan hebben ...

De duurte van het vlees en de schaarste ervan (van de kwaliteit spreek ik niet eens: ze schijnt iedere dag slechter te worden), komt ook ten bate van de viskopers. Vis kan men tegenwoordig gemakkelijk kopen. Het spreekt vanzelf, dat ook hij voor meer dan de helft duurder is. Maar hij blijft dan nog altijd goedkoper dan vlees.

Aldus voeden wij ons te Brussel, uit nood, dikwijls met spijzen, die vroeger een weelde waren. En wij zijn er geenszins fierder om geworden ...

24 mei.

Weet ge het al? De Duitsers gaan uit Brussel weg!

En denk nu maar niet dat ik u iets op de mouw wil spelden: ik ga niet eens zover als de vele Brusselaars die vertellen: de Duitsers ontruimen België; zonder dat wij het wisten is men met vredesonderhandelingen begonnen; ge zult het zien: over een paar weken, op zijn hoogst een paar maanden, is het met de oorlog gedaan!

En inderdaad, ik moet het met eigen ogen vaststellen: overal neemt men de grijze of zwart wit rode schildwachthuisjes weg; de deftige en bedaagde landsturmmannen, die er het droefgeestig sieraad van waren, of ter bewaking ervan er uren lang schroomvallig voorbij wandelden, zijn sedert gisterenochtend in het niet verzwonden; grote wagens ziet men voorbij rijden, die met bedoelde hokjes beladen zijn.

Er is erger: men verzekert, en maakt zich boos als men het niet gelooft, dat de Zeppelinloodsen, die de Duitsers in de omstreken van Brussel hebben, opgebroken worden of het reeds zijn; zij worden zelfs voor een prikje verkocht als brandhout; wie een mooi souvenir van de bezetting wil, kan gemakkelijk zo'n bergplaats meester worden, en ze opstellen laten in zijn eetzaal.

Maar het ergste van al: de kazernes lopen, in de beste orde der wereld trouwens, leeg van manschappen, en die manschappen, hoe dan ook zwaarbeladen met allerlei militair en ander tuig, zien er opgetogen uit. Ze hebben iets mystieks over zich, dat geen twijfel

meer overlaat: deze mannen kennen de bestemming van Europa, en die bestemming is, de eeuwige vrede, waar de azuren hemel door geen wolkje ooit nog wordt gestoord ...

Wat het eigenlijk alles te betekenen heeft, weet ik natuurlijk niet. Te geloven wat het volk gelooft, ... neen, daar ben ik nog niet aan toe. Het blijft echter een feit: geen schildwachten meer, en talrijke soldaten die met stralend gezicht naar huis trekken, terwijl in hun vervanging niet is voorzien vóór zij heengingen, zoals gewoonlijk geschiedt. Misschien is zelfs die afbraak der Zeppelinloodsen geen uitvinding; noch dat een groot Duits warenhuis weldra gesloten wordt; noch dat talrijke, hier gevestigde Duitse gezinnen weer willen vertrekken: al gevleugelde geruchten die een halsstarrig leven hebben ...

- Er gebeurt iets te Brussel.

Maar wát dan toch? ...

Geen Belgische verkiezingen?

Le Havre, 10 juni. Een hier uitgevaardigd besluit bepaalt, dat de verkiezingen van leden voor de provinciale staten en ter vervanging van de kamerleden, wiens mandaat in 1916 afloopt, zijn verdaagd.

12 juni 1916

Levensmiddelenvoorziening in België.

Men meldt ons:

De voorzitter van de Nederlandse commissie voor het approvianderen van België (commissie Fleskens) vertoefde de laatste dagen in België ten einde in Brussel en in Antwerpen – respectievelijk voor de provincies Brabant en Antwerpen – een subcomité te

installeren. Het comité voor de provincie Brabant bestaat uit de heren van Vollenhoven, zaakgelastigde van de Nederlandse regering te Brussel als erevoorzitter, G. N. van Stoppelaer, dr. H. Obreen, Hugo Andriessse, R. C. Smit en J. R. baron van Keppel, allen te Brussel, het comité voor de provincie Antwerpen uit de heren J. A. van den Bergh, consul-generaal der Nederlanden te Antwerpen, als erevoorzitter, D. H. J. van Maanen, A. J. Schrikker, mr. J. G. Blink en M. Blauwbeen te Antwerpen en M. J. H. Leijendekkers te Mechelen.

Alle aanvragen om uitvoer uit Holland van die levensmiddelen waarvoor een speciale ministeriële vergunning wordt verwacht – ook die van brood – moeten worden gericht aan een van deze comités naar gelang de aanvragers in een der genoemde provincies woonplaats hebben.

De aanvragen worden met het advies der subcommissie doorgezonden aan de commissie in Holland, die voor verdere afdoening zal zorg dragen.

De werkring van deze comités zal verder bestaan in het distribueren van de uitgevoerde levensmiddelen en in het houden van een strenge controle daarop.

Naar het Petit Journal meldt, zullen van de opgeroepen Belgen de gehuwden tot 40 jaar voor de dienst achter het front worden gebruikt. Ze zullen nl. de ongehuwden in de munitiefabrieken, in de hulpdiensten en bij de militaire administratie vervangen, opdat dezen naar het front kunnen gaan. De ongehuwden van 35 tot 40 jaar zullen ook slechts voor hulpdiensten worden gebruikt.

De oproeping van alle Belgen.

Men schrijft ons uit Havre, dd. 2 dezer:

Het is met algemene stemmen van het kabinet, dat de oproeping van alle Belgen, getrouwd of ongetrouwd, gedecreteerd is.

Er is een commissie gevormd om de vorm van het besluit vast te stellen. Dat besluit zal aanstonds in werking treden. Die commissie is samengesteld uit de ministers Berryer, binnenlandse zaken, graaf Goblet d'Alviella, handel, Helleputte, openbare werken, en Renkin, koloniën. De heer Cooreman, minister van staat, is voorzitter.

Bij deze oproeping, die aanstonds bij wetsbesluit zal geschieden, zal er op de volgende lichterding vooruit worden gelopen in zoverre ook de jongelieden van 18 jaar van het contingent deel zullen uitmaken, terwijl tot nog toe eerst die van 19 jaar werden opgeroepen.

Het onder de wapens roepen van alle weerbare mannen is een hulde die België wil brengen aan de aanzienlijke inspanning van Frankrijk en Engeland.

Memoranda (Karel Van de Woestijne).

Brussel 25 mei.

Met de redenen en voorwendsels tot uitspanning en vermaak (er zijn mensen die er blijkbaar niet buiten kunnen), groeit het getal der gelegenheden ertoe aan. Nieuwe cinema's gaan open; schouwburgen, waar revues en operettes en zelfs ernstige werken worden vertoond, worden dag aan dag talrijker. Als verontschuldiging - want het gebeurt dat zij zich verontschuldigen, waar zij heel goed het abnormale van hun bestaan, en van hun ontstaan vooral, voelen, - als verontschuldiging voeren deze oorden van plezier aan, dat een acteur ook een mens is, met evenveel rechten op leven als elk ander mens. Dat de schouwburgen er echter niet alleen zijn voor de toneelspelers, bewijzen iedere avond de talrijke bezoekers, zonder dewelke trouwens het voornoemde

levensrecht het niet verder zou brengen dan onvruchtbare theorie. Het dient nochtans gezegd dat de Brusselaar zelf niet dan bij zeldzaamheid uitgaat. Wie iedere avond de schouwburgen bevolken, zijn, behalve de bende feestneuzen, die niet tot inkeer bij machte zijn, vooral de kooplui uit de provincie die elke week of om de veertien dagen een paar dagen in de hoofdstad doorbrengen, waar voor hen veel geld te verdienen valt (Brussel heeft nooit veel voor zichzelf geproduceerd), en die niet goed weten hoe de lange avonden, te Brussel al niet veel gemakkelijker dan in de mindere steden, door te brengen. Voor dezen zijn de oude en nieuwe schouwburgen een welkome gelegenheid tot het doden der lange avonduren. En daar het leven in de provincie doorgaans nog heel wat minder prettig is dan in Brussel, waar het nochtans reeds vervelend genoeg is, kan men het deze lieden niet kwalijk nemen, een onschuldig vermaak te zoeken, dat doorgaans naar hun maat is.

Bij al die theaters, ernstige en dartele, missen wij een opera. Wel was er een gelegenheid tot het horen van operamuziek, voor wie daar van houdt. Men voerde er echter niets dan fragmenten uit. Thans hebben wij echter een echt en volledig gezelschap, dat gehele werken uitvoert in passende decors, bij een degelijk orkest, in een zaal die er wel niet voor gebouwd is, waar de akoestiek niet onberispelijk is, maar die met wat goede wil toch kan voldoen. Men heeft geopend met Gluck's "Orphée": zo niet een modelvertoning dan toch een zeer te waarden prestatie; en van bij die eerste vertoning af is dit gebleken: die opera was er nodig; de Brusselaar, die niet meer naar theater ging, wil naar de opera komen.

Ik heb mij dikwijls afgevraagd welke de reden is van het voorrecht, dat de muziek op het gesproken toneel geniet. Van bij de eerste bezettingsdagen ging men naar het concert; voor dezen die ook hiertegen bezwaren hadden werden gewijde concerten in kerken ingericht, die nog steeds zonder ophouden plaats hebben. Muziek:

dat mocht dus; neen: men had er een wezenlijke behoefte aan. De schouwburg echter, ook waar men er niet dan even deftige als onschuldige draken opvoerde, was en bleef in de ban. Ziedaar een psychologisch verschijnsel, dat de geschiedschrijver der zeden onder oorlogsbezetting niet mag ontgaan.

Waarom ik het hier aanteken.

27 mei.

Alle baten helpen, zei de muis, en ... de rest van het spreekwoord kent ge. De Duitsers van Brussel beoefenen muizen filosofie: "il n'y a pas de petites économies", zeggen zij de Fransman na (ze halen dolgraag Frans aan!) en ze bewijzen het.

Bijvoorbeeld: Ge weet dat het hooitijd is; ik bedoel: ge weet het, omdat ge een kalender rijk zijt, of omdat uw melkboer het u gezegd heeft. Want in stad merkt men zoiets niet. Brussel is een stad, een grote stad zelfs, en een doorgaans goed verzorgde stad. Er zijn te Brussel talloze squares en andere begraasde oorden; maar die worden natuurlijk even glad en zuiver gehouden als de kin van een stambewust Engelsman: ze worden angstvallig geschoren, het gras wordt er nooit langer dan enkele centimeters, zodat men daar nooit, dan fel hyperbolisch, van hooi kan spreken.

Tot op het ogenblik dat de Duitser kwam, neen: dat de Duitser bleef. Aan het stadstoilet hebben de Duitsers niets te zeggen. Maar er zijn sommige oorden waar zij zich het uitsluitende vruchtgebruik van verzekerd hebben, zo, bv., het Brusselse stadspark. Nu dient tot hun eer gezegd, dat de Duitsers doorgaans zorg dragen voor de gelegenheden die zij bezetten. In de aanvang was dat niet helemaal zo; nu zij er echter in permanentie vertoeven geven zij blijk van Germaanse zindelijkheid, wat ons Belgen, een troost is. Het stadspark

werd echter door hen in een toestand gebracht en gelaten, die vele strenge blikken van afkeuring te verduren kreeg: de Brusselaar, die op zijn mooie Warande fier is, zag er zich niet alleen uitgesloten: hij moest gedogen dat er stallingen gebouwd werden in de mooiste allee, dat men er garages optimmerde, dat de perken een manege werden voor dartele paarden. - Hij zou er zich, bij lengte van tijd bij neer hebben gelegd (zelfs aan smart went men), was het in de laatste weken niet wat al te buitensporig geworden. – “Het park laat zijn haar staan, gelijk de artiesten!”, spotten de ketjes; en inderdaad, de oplettende en afkeurende wandelaar zag het gras van wandelgangen en bowlinggreens groeien als de nimmer meer geschoren baard van een troosteloze weduwnaar.

Tot op het ogenblik dat wij van het verschijnsel de verklaring kregen: eergisteren, en gisteren ook, en vermoedelijk vandaag zelfs, zag men over de zoden, waar rozen en gouden gramineeën wuifden, grote mannen in veldgrijs wandelen, dragers van grote zeisen, die ze ritmisch bewogen door de grassen, dewelke gekwetst, onthoofd, geveld, hun laatste en geurigste adem loosden. Zij gingen, de mannen, in grote regelmatige stappen, en hun breed en blinkend wapen schreef halve cirkels over het gras: telkens viel in halve cirkel de lichte massa der kruiden voor hun schrijdende voeten (de overige beschrijving laat ik aan uw overvloedige verbeelding over). Het gras van de stadswarande had zijn bestemming gevonden: het was niet langer meer een weeldegras. In deze tijd moet ieder maar zien dat hij zich nuttig maakt: het stadsgras was hooi geworden, evenals eerlijk en argeloos boerengras, dat van niets beters weet ...

“Alle baten helpen,” menen de Duitsers met de spreekwoordelijke muis: het Brussels park zal eten opgebracht hebben voor wel drie paarden, wel drie dagen lang!

28 mei.

Ik ken ten minste tien mensen, die met ontgoochelde gezichten lopen. En waarlijk is daar reden toe ...

Een dag of vier, vijf geleden vertelde ik u dat men zo goed als overal de schildwachthuisjes met hun inhoud verwijderd had; dat er geen Zeppelinloodsen meer waren in de omstreken van Brussel; dat men er de aanstaande uittocht der Duitsers uit besloot, en zelfs met enige onschuldige vreugde. Er liepen zelfs nog andere geruchten: baron von Bissing voelde zich te Brussel en in het kasteel dat hij te Vilvoorde betreft, allesbehalve veilig: hij had dan ook een slot in pacht genomen in het zeer onzijdige Groothertogdom Luxemburg, van waaruit hij ons zou regeren, ... zolang dat nog duren zou. Want het sprak vanzelf dat het niet heel lang meer zou wezen ...

Vandaag is helaas de ontgoocheling gekomen. De Duitsers zijn van gevoelen veranderd: zij willen ons vooralsnog aan ons pijnlijk lot niet overlaten, en ... blijven. De wagens, die de schildwachthuisjes hadden weggevoerd, hebben ze terug op hun plaats gebracht. Weer hebben de manschappen ze betrokken, verse manschappen nogal, die het heel wat kunnen uithouden. Ik weet niet of de Zeppelinloodsen al weer opgetimmerd zijn: het zou mij niet verwonderen dat ze in één nacht weer uit de grond verreezen zijn. Wat generaal baron von Bissing betreft: men vertelt mij, zonder dat ik de echtheid van het feit controleren kan, dat hij met de eigenaar van het Vilvoordse Schloss Trois-Fontaines een nieuw en lang huurcontract heeft aangegaan ...

Alles is dus bij het oude. Mensen, die niet gaarne in hun gewoonten gestoord worden, verademen. De meesten echter slaken zuchten. Allen hebben nogmaals blijk gegeven van hun schitterende verbeelding ...

Iemand, die altijd angstvallig juist ingelicht is, fluistert in mijn oor: “Weet ge wat het is? Zij hebben eenvoudig aftocht manoeuvre uitgevoerd!”, en hij glimlacht triomfantelijk.

Nietwaar, dat onze imaginatie weergaloos is? ...

30 mei.

Ik moet bekennen dat de gebeurtenissen ertoe meewerken om ons, Brusselaars, te doen geloven dat er iets, voor ons belangrijks, aan het gebeuren is. In maanden hadden wij het liefelijk geluid van het kanon niet meer gehoord, en, zou je het geloven?, ook daar hadden wij ons aan gewend. Als vanavond, tegen zeven uur ongeveer, de vensterramen aan het daveren gaan, plots, van het geluid dat men nimmer meer vergeet. Hevig als onder het beleg van Antwerpen, alleen bedaarder als het ware, met zeldzame regelmatigheid en de precisie van een klok, vernemen wij het: telkens de bons en de wederbons; twee minuten luisterend zwijgen; dan weer, lang niet zo heel ver, bons en wederbons. Enzovoort, meer dan een uur lang.

Het was, zowaar, als een verademing: er gebeurde dan toch iets! - Iedereen aan zijn deur, natuurlijk. En de passende commentaren.

“Ziet ge wel dat men ons iets verzweeft!”, triomfeert de meneer die goed ingelicht is. En met een venijnige blik aan mijn adres, smalend: “ze zijn zo geloofwaardig, die Hollandse bladen!”

Als hij is zo goed als iedereen overtuigd dat de geallieerden in aantocht zijn. Althans schijnt het hun niet uitgesloten. – “Ah! les gaillards!”, meent iemand, zonder te preciseren wie aldus zijn goedkeuring wegdraagt ...

Iemand interviewt mij: ik ben immers journalist. Ik weet natuurlijk niets meer dan iedereen, ben al even verwonderd. – “Misschien eenvoudig schietoefeningen”, waag ik.

“Allo, kunnen ze nu nog niet schieten!”, wordt mij spottend toegevoegd. - Intussen aldoor maar dat bedaarde kanon, dat zich blijkbaar om ons niet bekommert.

En aldus beleven wij weer eens een verrassing: na de grijze eentonigheid die maanden heeft geduurd nu dag op dag haast telkens maar iets nieuws om onze nieuwsgierigheid aan te laven. Maar telkens, ook, natuurlijk, de ontgoocheling ...

Helaas wij voelen er te beter aan dat de echte, de grote, de uiteindelijke en beslissende verandering nog lang op zich kan laten wachten! ...

31 mei.

Wij weten wel wat wij zoal moeten denken en geloven van de eerbied die de bezetter van een vreemd land aan de grondwet en andere wetten van dat land verschuldigd is. Van bij het uitbreken van de oorlog, en zelfs daarvoor, hadden wij, Belgen, even goed als welk ander volk ook ondervonden hoe precair een grondwettelijke vrijheid is, bv., de vrijheid der drukpers, waar de moderne tijd nochtans het fierst op is. Door de eigen regering verloochend, is het dan ook maar natuurlijk dat de bezetter niet al te gewichtig doet als een van die vrijheden hem bij het uitoefenen van zijn ambt of anderszins in de weg staat. Men legt er zich bij neer: niet alleen omdat het moet en weerstand onnodig is, maar omdat de oorlog soms wel een apathie ten gevolge heeft, een verdoving die tevens een verharding is, dewelke belet dat wij al te lang om de verloren vrijheid tobben zouden. En nochtans: kunnen wij zeggen dat wij aan de krenking

onverschillig zijn geworden, ook waar wij er niet persoonlijk onder lijden, en de maatregel geen pijnlijke gevolgen, ook niet voor het algemene hebben kan? - Neen, wij zijn niet zo ongevoelig als wij dachten, zelfs niet als het gaat om ideële rechten, wiens schending geen weerslag heeft op ons feitelijk of op ons gemoedsleven. En wij ondervinden het weer vandaag.

Vandaag immers wordt ons officieel en bij plakbrief de vrijheid tot vergaderen ontnomen; weer dus maar eens een grondwettelijke vrijheid minder. In feite was die vrijheid natuurlijk al heel krank: het spreekt vanzelf dat opruiende meetings perse uit de kring van werkzaamheden gesloten waren. Veilig is men eigenlijk nergens, zelfs niet in de familiekring: er is zo weinig nodig om u verdacht te maken. Vertelde mij niet dezer dagen een dame, aan wie ik werd voorgesteld, dat zij mij sedert ruim één jaar voor een Duits spion hield? Ik weet niet of die dame praatziek is: zo ja, had haar vergissing mij in een gesloten Belgischen kring een lelijke part kunnen spelen ... Een paar nieuwe maatregelen meer, nog wat engere officiële beperking van het vergaderingsrecht hebben voor ons dan ook zo goed als geen feitelijke betekenis, tenzij vanwege de nieuwe formaliteiten, die ze kan meebrengen. En nochtans ... Nooit misschien heb ik mij zo pijnlijk gegriefd gevoeld als daareven toen ik het nieuwe besluit over de vrijheid van bijeenkomen las.

Hetgeen natuurlijk niet de minste betekenis, niet het minste belang oplevert! ...

Het leven te Antwerpen.

Van het poverke (van onze correspondent Emanuel de Bom).

Antwerpen, juni.

“Het poverke zingt zowel van armoë als van weelde.”

Ziedaar een Antwerps spreekwoord dat niet mis is. Wij weten er van te spreken.

Zingen ... Wie zingt er nu? De nachtegaal, ja, en de merel, en de wiewaal, en de hele dynastie der mezen en der vinken, de pimpelmezen, de distel-, de bot-, de goud- en wat weet ik al voor vinken: dat alles zingt gewonnen verloren, omdat het nu eenmaal zomer en zonnetijd is en zij zangvogels zijn, zingend omdat en zoals zij gebekt zijn. Het is een natuurwet dat zij zingen.

Ik heb eens ergens gelezen, dat, vlak bij loopgraven, waar de dood uit verschrikkelijke vuurmonden ieder uur gebraakt wordt, de leeuwerik – door zijn verbeelding gesteund, en hoger dan de toren van Babel, die de menselijke dwaasheid is, zich verhief (om Potgieters woord uit te breiden) – de leeuwerik stijgt, stijgt, en tiereliert naar het zonnelicht toe. Is dat geen beeld van het eeuwig menselijke, dat zegepraalt op dood en vernieling, en spijs alles blijft zingen en zingen?

Het hart van ons volk horen zingen. Dat was in geen jaren meer gebeurd. Hadden wij het verleerd? En het poverke, dat elders een roodborstje is genaamd, deinst het terug voor armoede of weelde?

Diep in onszelf, uit eigen sterk bewustzijn, staande op onze eigen poten, onverzettelijk, hebben wij de vijand die ons wil doden overwonnen. Wij bestaan, dus wij zingen.

Het was iets aandoenlijks. Volksmeisjes en volksjongens, aankomelingen met de eerste piephaartjes op de bovenlip, en blinde maagden met leuke kijkers en het plezier van jong zijn op hun aangename gezicht gesmeten. Zij waren bijeengekomen, ergens in een stil lokaal, om zich weer als vanouds in het zingen van Vlaamse liederen te oefenen. Het is de geniale gedachte van onze grote

Florimond van Duyse, die de “liederavonden” deed ontstaan, waar sedert jaren aan ons volk het zingen wordt geleerd. Het geschenk van het eigen lied aan het eigen volk, dat haast stom was geworden en nog alleen zich uitte in brullende straatdeun, zo dikwijls met vieze bijsmaak. Sedert april 1904 is dat werk hier aan gang, op touw gezet door het Algemeen Nederlands Verbond. En loop nu door onze straten. Voor het open raam zit een naaistertje, en ik hoor haar zingen het fraaie lied van Sevens en Karel Mestdagh: de Schelde

Door de Nederlanden,
Naar de wijde, diepe zee
Stroomt de schone Schelde.
Heil en leven brengt ze mee.
Des juichen wij: o Schelde,
O machtige, prachtige vloed,
Wees gegroet!

O machtige, prachtige vloed, en ... Heil en leven ... daar zou heel wat over te zeggen zijn nu, dat ik niet doen zal nu ...

Hoor hoe het verder klinkt:

Door de Nederlanden,
Waar de krijg heeft uitgewoed,
Stroomt de vrije Schelde;
Maar de vrijheid kostte bloed.
Toch juichen wij, o Schelde
O machtige, prachtige vloed,
Wees gegroet!

Zo'n naaistertje hé? En zij besluit:

Door de Nederlanden,
Vrolijk zingend eeuwen lang,

Stroomde de lieve Schelde,
Vrij van vreemde band en dwang!
Dan juicht ons kroost: o Schelde;
O machtige, prachtige vloed,
Wees gegroet!

Zo zaten daar in dat Antwerps koffiehuis met zijn 130 bij mekaar, links de jongelui, rechts de fiere meisjes, en Nand Reynaers, de leider, met een Stradivarius in de hand, hoog rood zijn kop, zwetend van geestdrift, verhief de stok, en zij ... zij zongen dat het kletterde!

Wat zingen onze meisjes goed. Ik heb er een van naast me gehad, wiens trillend keeltje de klanken uitgolfde. Haar stem klonk boven al de andere uit; dat was ontroerend.

En de jonge mannen: koeler en rustiger, en zo zelfbewust, ook ongeloviger. Maar ik heb er onder hen opgemerkt, die met bleke gezichten, in diepe ernst de woorden zongen. En ik dacht erbij aan Rodenbach's verzen:

En hier staan we, 't hoofd omhoge,
Vuisten sidderend, kokend bloed,
Vlamme in 't harte, vlamme in de ogen
En ons naam ons trillen doet.

Ja, er wordt iets wakker in Vlaanderen: de borsten ademen weer vrijer, we voelen dat we er nog zijn.

Die "Liederavonden voor het volk" is toch maar een prachtig ding. Alles komt daar tot uiting; maandenlang verbeterd leed, opgekropt, zo dat ze er bij vals gingen; heel de trots van onze stam, en al de zo menselijke gevoelens. Het eeuwig wiegeliedje van de moeder die van het wiegen niet kan scheiden ... "Ik ken een lied", de Vlaamse

gevoeligheid, die soms zou overslaan tot sentimentaliteit, indien Willem de Mol niet zijn geniale klauw had op gedrukt.

De joligheid van het Vogelliedje, de naaistersweemoed van een Liefdeslied, de sombere trots van het Kerelslied, het getijlp van het Vinkje, en eindelijk de hymne van “Voor Vlaandrens gouden kusten, klinkt aller lofgeschal”.

Sedert april van dit jaar zijn ze weer aan hun taak herbegonnen, en het is een genot te zien, hoe het pakt en welk een steun ze er in vinden.

Ik dank de goede broeders van de “Liederavonden” voor wat zij doen voor ons goede volk: ze zullen er goed voor beloond worden!

Uit Luikerland.

In het grensgebied.

Luik, 21 mei.

Uit het afgesloten grensgebied, linker Maasoever, in Limburg, een strookje land toch wel vlak bij mijn dorp moet ik zeggen, ontving ik in april een brief, die twee maanden tevoren te Maaseik was afgestempeld. Ditmaal ben ik gelukkiger geweest. Heden wordt mij een brief besteld, gedagtekend 3 mei. Hij draag op het omslag tweemaal de stempel “Postüberwachungsstelle, Maeseyck” en binnen “Geprüft – Post – Maeseyck”. Mijn lezers zullen reeds weten dat de strook tussen de Maas en de vaart, in Limburg, grensgebied is geworden, zowel als ten zuiden van Maastricht de Belgische dorpen op de linker Maasoever en verder langs de Luikse grens, de gemeente Lixhe, Moelingen, 's Gravenvoeren, Teuven ook binnen deze strook liggen. Ik zag, niet lang geleden, de pastoor uit een dezer laatste dorpen. De man was ziek. Hij kwam in Luik om zich te laten verzorgen.

Het had hem heel wat tijd gekost om buiten het gebied van zijn parochie te geraken. Daar het toch moest, kreeg hij het nodige papier en mocht hij naar Luik, doch niet terug vooraleer gans genezen. Er zijn plaatsen, zoals te Moelingen en te Teuven, misschien nog andere, waar de Belgen naar Holland mogen gaan. Ze komen dan veel gemakkelijker in gemeenschap met het vreemd dan met het eigen land. Echter niet overal zijn ze zo gelukkig. In Limburg, waar de Maas tussen de beide landen stroomt, mag niemand de rivier over, doch ook niemand mag links de vaart over. Zo is daar reeds lange maanden, zonder dat iemand weet, wanneer deze gevangenschap zal eindigen, een onzijdig land ontstaan dat echter maar ten hoogste een vijftal kilometer breedte heeft. Heel in het begin was er het leven bitter treurig. Veel behoeften konden niet voldaan worden. Er was wel eens zulk gebrek aan levensmiddelen, dat men hongersnood vreesde. In sommige gemeenten, te Lanklaar bv. werd verleden maand januari, wanneer de tram werd stopgezet en de post niet meer ging, alles verlamd, en de bloeiende teenvlechterij tot volslagen werkloosheid gedoemd.

De voorraad voedsel ging zo snel op en kon zo traag, of niet, worden vernieuwd, dat meer dan eens de voor de bevolking bezorgde overheid hongersnood heeft gevreesd. Voor een Belg, vreemd aan de grenszone, is het al zo lastig daarin te komen, als voor een zonebewoner daaruit. Onze briefwisselaar schrijft toch af en toe en kan, we zegden het, in nagenoeg één maand tijd een brief de reis Maaseik-Luik laten doen.

De behoeften zijn er nagenoeg dezelfde als hier en worden thans op dezelfde wijze verzorgd. Er is gebrek aan suiker, koffie, peterolie, maïs, zeep. Het gebrek zou minder nijpen, indien maar het comité van Eisden (België), waarover zeer wordt geklaagd, de zaken wat beter ter harte nam en indien de voedingscommissie op meer dan een plaats niet te veel uit leden van één familie, met haar hoofd aan

de spits, bestond. – Met het doel sommige misbruiken te doen verdwijnen, heeft men in meer dan één gemeente een onderzoek ingesteld naar de bestaansmiddelen van sommige ondersteunden. Men meent algemeen dat te veel ondersteunden volstrekt geen steun nodig hebben. Zo dit nu maar weer niet al te partijdig wordt gedaan. In elk geval vermindert reeds het aantal werklozen, daar de landbouw alles oproept wat thans kan werken. Het slecht en guur weer heeft de lentezaaitijd tegengehouden. De arbeid dringt op het veld. De wintergranen staan minder sterk dan verleden jaar. Het fruit, toch zeker reeds de kersen, beloven veel. De weiden zijn vol met vee en het gras komt overvloedig. Doch de landbouwer is achterdochtig, met het oog op de winter. In het vooruitzicht van mogelijk voedergebrek, spaart hij zijn gras voor winterhooi, zet minder vee uit. Anderzijds zijn op enkele gemeenten vreemde veekwekers huurders geworden van weilanden. Te Lanklaar bv. werden zo 80 to 100 hectaren hooiland door koeien ingenomen. Het vee wordt in het grensgebied gemiddeld 1,40 F verkocht, per kilo levend gewicht. Onze briefwisselaar bevestigt, dat de grenszone nog een zeer ruime voorraad aan aardappelen heeft en hoopt dat ze zullen worden aan de man gebracht. Zo hoopt hij ook dat spoedig wat meer vrijheid zal worden geschonken aan de ingesloten bevolking, opdat haar handel met het land zou kunnen herleven en zo de gevangenis, die veel schade doet, wat lichter zou vallen.

13 juni 1916

Goederen voor Belgische gemeenten.

Naar het Nederlands Correspondentiebureau in Den Haag meldt, heeft de Duitse regering het besluit genomen, dat de Belgische gemeenten geen goederen meer mogen kopen in Nederland..

De gemeentebesturen moeten zich in het vervolg met de aanvragen tot aankoop wenden tot de verplegingsofficier (4^e Armee) voor de burgerlijke bevolking, welke deze aanvragen doorzendt naar Berlijn, waar een beslissing wordt genomen.

De commissie-Fleskens, die de aankopen in Nederland voor de Belgische gemeenten regelt, zal hedennamiddag naar aanleiding van deze beslissing vergaderen.

16 juni 1916

In het Vlaamse Nieuws treffen wij een verordening aan van de Duitse gouverneur-generaal in België betreffende de handel in slachtvee.

17 juni 1916

Havre, 17 juni. In het niet bezette gedeelte van België is de zomertijd ingevoerd.

19 juni 1916

Er bestaat in Engeland een fonds voor hulpbehoevende landbouwers in Frankrijk en België. Tot dusver is er bijna 80.000 pond bijeengebracht, terwijl bovendien rijke giften van vee, gereedschappen en zaden zijn ontvangen, die aan de landbouwers van de departementen van de Marne en de Maas zijn toegezonden. Meer dan 50.000 pond van het gehele bedrag is verkregen uit zogenaamde "jumble sales", (openbare verkopeningen, waarbij in natura gedane giften in geld worden omgezet).

20 juni 1916

De Belgische Boerenbond heeft zijn jaarlijkse algemene vergadering op 13 dezer te Leuven gehouden. De heer Luytgaerens, secretaris-generaal, gaf verslag over het dienstjaar 1915. Hij wees er op hoe de

Boerenbond, door bemiddeling van zijn inspecteurs, in het begin van het jaar het zijne heeft bijgedragen om het maatschappelijk en economisch leven in België weer op te beuren in verschillende streken, waar het door de oorlog ontreddeerd was; hoe hij meegewerkt heeft tot het stichten der landbouwcomités en deze geholpen heeft bij het aankopen van krachtvoerders voor het vee; hoe hij altijd opnieuw in de gelegenheid is geweest de belangen van de landbouw te verdedigen.

Hij besprak de werkzaamheden der verschillende centrale instellingen van de Boerenbond: de Boerinnenbond, die reeds meer dan 15.000 leden telt, de Tuinbouwersbond; de Aan- en Verkoopvennootschap, die weinig zaken verrichtte omdat zij alles overliet aan de landbouwcomités; het Zuivelconsulentschap; de Centrale Boerenleenbank; de Inspectiedienst en de Verzekeringen; hij voegde er een woord aan toe over de Verzekeringen tegen arbeidsongevallen en over de Belgische Heidemaatschappij.

In de Centrale Boerenleenbank is er grote bedrijvigheid geweest; haar geldomloop bedroeg ruim 63 miljoen frank; op 31 december had zij bijna 23 miljoen frank spaargeld in bewaring; voor dit spaargeld heeft ze gans het jaar door 3 procent intrest betaald, wat thans buitengewoon gunstig is voor stortingen, die ieder ogenblik mogen teruggetrokken worden. Eigenaardig in haar werking gedurende het dienstjaar 1915 waren de "kleine oorlogsleningen": aan geringe buitenlieden, door de oorlog beproefd, werden leningen toegestaan van ten hoogste 600 F, tegen 2 procent. Raakt het aangekocht voorwerp tengevolge van oorlogsfeiten verloren, zo wordt de schuld kwijtgescholden. Onder deze uitzonderlijk gunstige voorwaarden kon uitgeleend worden, dank zij een overeenkomst met de Landbouwafdeling van het Nationaal Hulp- en Voedingscomité, die zich verbond het derde van iedere lening renteloos voor te schieten.

De Centrale Boerenleenbank stond 2.561 dergelijke leningen toe voor een bedrag van 1.262.045 F.

De heer van Olmen, hulpsecretaris, handelde over goede weide, een onderwerp dat in deze tijden van voedernood zeer actueel is.

De hoofdinspecteur, M. van Grunderbeeck, beantwoordde de vraag: wat zullen onze plaatselijke verenigingen na de oorlog moeten doen?

Tenslotte sprak de secretaris-generaal over de huidige toestand der boeren en de aanvallen, die tegen hen worden gericht.

De vergadering, alvorens uiteen te gaan, nam de volgende besluiten:

Zij nodigt de leden van de Boerenbond uit in de tegenwoordige omstandigheden gaarne hun plicht te doen en de noodlijdenden te ondersteunen zoveel het hun mogelijk is, maar zij tekent verzet aan tegen de overdrijvingen, die thans ingang vinden.

Zij vraagt, dat van de oogst van 1916 aan de boeren meer rogge en haver zou gelaten worden dan in 1915; dat men bij het opeisen der granen en bij het vaststellen der prijzen niet uit het oog zou verliezen, dat de opbrengst van de oogst dit jaar veel geringer zal zijn dan verleden jaar; dat de verkoop der late aardappelen gans vrij zou gelaten worden.

Zij verzoekt eerbiedig de hogere comités al het mogelijke te doen, opdat er krachtvoerders voor het vee en maïs voor de hoenders zouden bezorgd worden aan de boeren.

21 juni 1916

Havre, 20 juni. In de eerstvolgende ministerraad zal het onder wapens roepen van de 18- tot 40-jarige Belgen worden geregeld.

22 juni 1916

Over volksuithongering (Karel Van de Woestijne).

Nog: de suikerkwestie.

Brussel, 10 juni.

Mijn twee brieven over de stand en de oplossing van het suikervraagstuk nu en over de volgende campagne, hebben een antwoord uitgelokt: een belangrijke suikerfirma te Antwerpen zond mij een lang stuk, dat niet mij maar de suikermakelaars en producenten aangaat, en waarin ik niet steeds op zeer heuse wijze behandeld word, al zijn wij het, de inzenders en ik, zo goed als eens, nl. dat het rechtmatig suikerverbruik der minder gegoede bevolking op schandalige wijze onmogelijk is gemaakt door gewetenloze speculanten. De heren staan natuurlijk op een ander standpunt dan ik: ik bepleit de noden van het volk, zij hun professionele belangen. De omstandigheden willen dat deze niet zo heel goed meer overeen te brengen zijn, - de belangen althans niet der makelaars. Dat de eerlijke lieden onder dezen moeten betalen voor het gedrag der beunhazen ben ik de eerste om te betreuren: zoals ik reeds betreurd heb dat, door de regeling die vermoedelijk zal worden genomen, de groot- en kleinhandel getroffen worden (dit schijnen de heren in mijn tweede brief niet te hebben gelezen). Hoe echter onder bedoelde maatregel de producenten, - fabrieken en raffineerders -, lijden zouden, begrijp ik niet, zeker als ze zijn van de verkoop in billijke voorwaarden van heel hun opbrengst. Dus zijn het wel de volksuithongeraars alleen die men bedoelt te treffen, - tot schade helaas van hun onbesproken - eerlijke vakgenoten: ik heb nooit bedoeld iets anders te zeggen ...

Ik zou het factum dan ook ter zijde hebben gelegd, indien het mij de gelegenheid niet bood mijn gegevens, waarvan geen enkel trouwens wordt betwist, op een enkel punt aan te vullen. Zo wat het verbruik in 1914/15 betreft: bedoelde firma doet mij opmerken dat dit verbruik de tien kilo, die volgens de voorraad ledere inwoner toe moet komen, en het helaas niet deden, in feite bij enkele consumenten veel groter is geweest: de hoge prijs eensdeels van andere voedingswaren, en anderdeels het gebrek aan sommige ontbrekende grondstoffen voor de nijverheid, kunnen de tien kilo der theorie enerzijds verhoogd, anderdeels verlaagd hebben. De heren schrijven: "Zo zag men in 1914/15 het verbruik der aan de rechten van 20 frank onderworpen suiker stijgen tot 157.000 ton in september-oktober, zonder te rekenen dat de eerste maanden het verbruik abnormaal beperkt was en de gehele afleveringen (opeisingen niet meegerekend) zowat 175.000 ton hebben bedragen, d.i. dertig kilo per hoofd, of driemaal de hoeveelheden beschikbaar in 1915/16. Anderdeels heeft het publiek er zelf toe bijgedragen, de suiker kunstmatig zeldzamer te maken, door buitengewone inkopen te doen toen een lage prijs voor de suiker was vastgesteld geworden, welke prijs, kwam hij ook meer of minder overeen met de prijs der fabricage, het evenwicht verbrak met de andere voedingswaren."

Ik haal dit aan, omdat het eens te meer bewijst hoe abnormaal de toestanden in 1914/15 waren; hoe alleen goeoden ervan profiteren konden, natuurlijk ten nadele van het mindere, meest getroffen volk; en hoe strenge, afdoende reglementering dus hoogst gewenst is.

Dit brengt mij voor een ogenblik terug op mijn derde brief "over volksuithongering", deze waar ik het heb over volksondervoeding en het tegenwoordig mogelijke verhelpen hieraan. Ik vergat onder de waren, die de zelfstandige of geholpen man uit het volk zich aanschaffen kan, hetzij tegen geld, hetzij als kosteloze gift, de suiker te noemen. Dit ligt hieraan, dat men, gelijk ge weet, eerst sedert

enkele weken in de gemeentemagazijnen suiker op regelmatige wijze kan krijgen. Hetzelfde geldt voor de kosteloze uitdelingen. Mijn cijfers waren van voor die tijd, - die gedeeltelijk beter was dan de tegenwoordige. De tegenwoordige verstrekking van suiker komt in de volksvoeding goed te pas: de verhoogde voorraad die men voor de volgende campagne verwacht, zal vermoedelijk toelaten door suiker te vervangen wat nu zo pijnlijk ontbreekt, - al was het maar voor een klein deel. Hoe dringend dit nodig is, vooral met het oog op de toekomst van het ras, moge blijken uit mijn volgende brief, waarin ik het zal hebben over de gezondheidstoestand van het volkskind, en wat er voor gedaan wordt.

23 juni 1916

De oproeping van de Belgen.

Havre, 16 juni.

De commissie belast met de uitwerking van het voorlopig ontwerp van het wetsbesluit inzake de oproeping van Belgen van 18 tot 40 jaar houdt geregeld zitting. Men verwacht, dat zij spoedig met haar werk gereed zal zijn.

De regering ontvangt dagelijks veel brieven uit Nederland, Frankrijk en Engeland, waarin zij met haar besluit wordt gelukgewenst en het verlangen naar een spoedige beslissing wordt uitgesproken.

Wat wel vaststaat is, dat het wetsbesluit duidelijk zal worden gesteld, teneinde alle neiging tot ontduiking te voorkomen. Aan de andere kant zal de wet met alle mogelijke en gewenste billijkheid worden toegepast.

Wat wordt onder de leeftijd van 40 jaar verstaan?

De commissie heeft beslist, dat de Belgen, die voor 1 januari 1876 zijn geboren, niet in de oproeping begrepen zijn.

Het is eigenaardig, dat een enkel lid van het Belgische parlement onder het wetsbesluit zal vallen en, althans in beginsel, zal moeten dienen. Dat is de heer van Cauwelaert. Er zijn wel tien afgevaardigden, die nog geen 40 jaar zijn, maar van die tien zijn er vier in België gebleven en de anderen – de heren Brifaut (Dinant), Philippeville, Crick en Devèze (alle drie Brussel), Pastur (Nevele) en Pécher (Antwerpen), zijn al van 4 augustus 1914 in dienst.

24 juni 1916

Hollandse invoer naar België.

De heer Frans van Cauwelaert schrijft in Vrij België:

De Duitsers hebben gevonden dat zij, voor hun aandeel, nog niet genoeg uit Holland hebben weggehaald. Het hinderde hun, dat de Belgische bevolking door rechtstreekse aankoop of door de bemiddeling van de Nederlandse commissie tot bevoorrading van de Belgische grensgemeenten een zekere hoeveelheid van levensmiddelen van hier kon betrekken. En nu hebben ze aan de Belgische gemeenten en handelaars verboden voortaan nog iets uit Nederland in te voeren.

Wij hebben deze beslissing sedert een paar maand zien aankomen. Het begon met de regeling van de aardappeltoevoer. Wij hebben er toen op gewezen, hoe het Duitse bestuur de hand wilde leggen op geheel de aardappelaanvoer naar België, zoals zij reeds met de verdeling van de binnenlandse voorraad hadden gedaan. Het voorwendsel was, dat het centraal bestuur wilde zorgen, dat de arbeiderscentra niet in ongunstige verhouding zou komen te staan tegenover de beter gelegen of meer begunstigde grote steden. In de

werkelijkheid was het doel om te beletten, dat de Belgische kopers zouden in concurrentie treden met de afdeling tot aankoop van aardappelen van de A. V In- en Exportvereniging, welke de aankoop van levensmiddelen voor Duitsland en Nederland heeft gecentraliseerd. En zo is het de Duitsers gelukt bijna de gehele hoeveelheid der tot uitvoer toegelaten aardappelen voor eigen gebruik te kunnen reserveren. Gelukkig werden door de Nederlandse regering rechtstreeks toelatingen tot uitvoer van aardappelen verstrekt aan de Nederlandse commissie, waarvan de heer Fleskens voorzitter is, en kon deze van de Duitsers het recht bedingen om zijn voorraden aan de Belgische gemeenten te leveren. Op deze wijze ontving onze Belgische bevolking een hoeveelheid aardappelen, welke ongeveer op het derde mag worden geschat van hetgeen aan het Duitse rijk werd geleverd.

Het verbod van invoer naar België is nu veralgemeend. Alleen voor het brood – dat door de commissie-Fleskens wordt ingevoerd en dat gebakken zijnde uit regeringsmeel, toch voor uitvoer naar Duitsland niet in aanmerking komt – is de weg voorlopig open gebleven. Voor alle andere voedingswaren is de Belgische grens gesloten, behoudens bijzondere toelating en toezending aan de Duitse regeringskantoren in België. Een week of drie geleden werd een beslissing in deze zin medegedeeld aan al de gemeenten van het etappegebied, maar ook in het civiel gouvernement is dezelfde maatregel van kracht geworden. En honderden ton goederen staan nu in de Nederlandse grensstations te wachten ... Onze Belgische bevolking echter kan hongeren.

Het doel van de Duitsers is duidelijk: het overschot aan levensmiddelen, waarover Nederland beschikt, uitsluitend af te voeren naar Duitsland, en tegen zo voordelig mogelijke prijzen. De Belgen, zeggen zij, moeten zich maar wenden tot de Amerikaanse relief-commissie. En van de entente hebben zij weinig mededinging

te duchten, omdat deze zich elders goedkoper kan voorzien en zo wordt Nederland voor hen een voorbehouden jachtterrein.

Deze ongehoorde willekeur is een harde slag voor een groot deel van onze Belgische bevolking, die de schaarse toeslag, welke zij op haar dagrantsoen uit Holland ontving, niet kan ontberen en de grote moeilijkheden, welke ook de Commission for Relief ondervindt met de scheepsruimte, laten niet toe om van deze zijde afdoende en spoedig in vervanging te voorzien. Doch onze Belgische gemeentebesturen zijn onmachtig om de ijzeren ring te breken, waarin de Duitse dwingelandij ze gevangen zet. Er moet hulp komen van buiten.

Wij twijfelen geenszins, of onze Belgische regering zal aan deze toestand haar volle aandacht schenken en in overleg met onze bondgenoten naar de middelen uitzien om te verhinderen, dat Duitsland in Nederland het monopolie zou vestigen, waarop het aanstuurt. Want ons dunkt, dat van Engelse en Franse zijde het vraagstuk van de aankoop in Nederland te lang verwaarloosd is. De markt was ook voor hen vrij en met minder offers en meer succes – vermits de uitvoerweg open stond – hadden zij hier de politiek kunnen toepassen, tot welke zij in Roemenië hebben moeten besluiten.

Wij vragen ons evenwel af, of ook de Nederlandse regering zich onverschillig kan houden in dit geval. Het zou van harentwege niet alleen een werk zijn van menslievendheid tegenover onze noodlijdende bevolking, om te verhinderen, dat Duitsland onze arme bevolking hier brutaalweg van de markt zou duwen, maar het ligt niet in het belang van Nederland zelf, aan Duitsland de vrije hand te laten.

De Nederlandse regering heeft door het stichten van de commissie Fleskens duidelijk getoond niet onverschillig te zijn tegenover het lot

van ons bezette land. Wat deze commissie heeft verricht, geeft haar blijvend recht op onze erkentelijkheid en zal er mede toe bijdragen om de vriendschapsbetrekkingen tussen België en Nederland nauwer te maken. De Nederlandse regering kan niet dulden, dat een instelling, welke zij zelf bij koninklijk besluit heeft tot stand gebracht, onder Duitse voogdij zou worden gebracht, noch onverschillig toezien, wanneer de Duitsers op brutale wijze een einde willen stellen aan haar werkzaamheid.

Het Nederlands belang gaat echter nog verder. Reeds vroeger is er door de Nederlandse handel op gewezen, dat de centralisatie van de Duitse aankoop een ongunstige terugslag had op de markt. Daar was echter niet veel tegen in te brengen. Maar door de nieuwe maatregel, betreffende België, dreigen de Duitsers de vrijheid van de Nederlandse markt te beperken op een ontoelaatbare wijze, afgezien daarvan, dat deze nieuwe poging tot economische inpalming, van Duitse zijde, niet van aard is om langs de overzijde de stemming tegenover Nederland te verbeteren en niet bevorderlijk kan zijn voor een regelmatige overzeese toevoer. Eens te meer dus liggen de Belgische en de Nederlandse belangen volkomen in één lijn. Laten wij het dus ook aan samenwerking in onderhavig geval niet ontbreken.

Verordeningen in België.

Onze correspondent schrijft uit Brussel:

De regeling van de handel in slachtvee, oorspronkelijk vastgesteld bij verordening van 22 februari ll., heeft bij besluit van 30 mei enige uitbreiding ondergaan en bepaalt nu in hoofdzaak hetgeen volgt.

Handel in allerlei slachtvee mogen alleen personen uitoefenen, die voor 1 augustus 1914 die handel als beroep dreven, en personen, die

een toelatingsbewijs, af te leveren door de burgerlijke commissaris van hun arrondissement tot het voortzetten van dit bedrijf bezitten.

De vergunning geeft de houder het recht op de handel in slachtvee binnen het gebied van het generaal-gouvernement. Wie vee koopt of verkoopt, is verplicht zich ervan te overtuigen of zijn verkoper of koper bedoelde vergunning bezit. Straffen op overtredingen kunnen gaan tot één jaar of 10.000 mark hoogstens, terwijl daarnaast verbeurdverklaring van het vee kan worden uitgesproken. De Duitse kriegsrechtbanken of kriegsbevelhebbers berechten deze zaken.

Een verordening van 5 juni schrijft voor, dat de verkiezingen voor de provinciale raden der provincies Antwerpen, Brabant, Henegouwen, Limburg, Luik, Luxemburg en Namen, welke dit jaar moesten gehouden worden, vervallen; de mandaten der zitting hebbende leden worden tot nader order verlengd. Ook de leden der bestendige afvaardigingen zien hun mandaten verlengd. De gewone juli- en oktoberzittingen zullen niet worden gehouden¹.

Verder luidt een verordening van 14 juni als volgt: Het is verboden om het even welke rechtshandeling over het staande koren uit de oogst van 1916 aan te gaan. Uitzonderingen kan de bevoegde kreischef onder gelijktijdige verwittiging van de oogstcommissie toestaan. Rechtshandelingen die reeds voor uitvaardiging van deze verordening aangegaan werden, zijn ongeldig. Overtredingen worden met ten hoogste 5 jaar gevangenis of ten hoogste 200.000 mark boete gestraft; bevoegd zijn de kriegsrechtbanken. Ten slotte heeft de Verwaltungschef Dr. von Sandt bepaald, dat de oogst der vroege aardappelen op 27 juni zal aanvragen.

---

¹ Een eensluidend besluit is voor de provincies Oost- en West-Vlaanderen genomen.

Men schrijft ons:

Het is een krachtig bewijs van de energie, die in het Belgische volk schuilt, dat, terwijl de industrie in hun land een duw naar beneden heeft gekregen en de meeste ondernemingen met verminderd personeel of in het geheel niet werken, toch aan de toekomst op industrieel gebied alle aandacht gewijd wordt en men zich niet bepaalt bij besprekingen en vooruitzichten, maar de zaken reeds kranig aanpakt.

Aldus ligt op het ogenblik het werk stil in de pletterijen der Alliance te Marchienne-au-Pont: het bestuur profiteert ervan om de werkhuizen te vergroten en te moderniseren, ten einde bij het hervatten van het nijverheidsverkeer, onmiddellijk zijn productie te kunnen verhogen. Hetzelfde gebeurt in de glasblazerijen van Familleureux. Daar is, met hetzelfde doel, een vierde oven gebouwd, die toe zal laten het bedrijf de hele nacht door te zetten. Te Bois d'Haine zal men eerlang het opbouwen aanvatten van een nieuwe glasblazerij, waar men het halfkristal zal vervaardigen. Dit verschaft werk en loon aan de arbeiders, doch geeft ook vooruitzichten op het economisch herstel van België, krachtig aangevat door de Belgen zelf.

Veel hoop wordt daarenboven gekoesterd omtrent het nieuwe kolenbekken in de Kempen, dat meer zal opleveren dan men eerst verwacht had. In de mijn van Winterslag heeft men nu zes lagen kolen ontdekt aan de put nummer 1, waarvan er een 1,40 meter dik is. Men is reeds tot 6,30 meter diep geraakt in die put, en tot 400 meter in de put nummer 2.